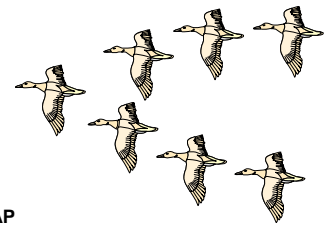

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOESCHEWAARDS LANDSCHAP

NUMMER 24, MAART 2011

INHOUDSOPGAVE

Artikelen

Redactioneel – <i>Han en Martin Benard</i>	3
Schaamsort – <i>Gerard Ouweneel</i>	4
Bijzondere en schaarse vogelsoorten 2010 – <i>Menno Korbijn</i>	5
Patrijzen bijna onzichtbaar in Hoeksche Waard – <i>Martin Benard</i>	8
De broedvogels van de Buitenzomerlanden 2010 – <i>Sjoerd Reinstra</i>	11
Purperreigertrek over Groot Koninkrijk 2010 – <i>Arie en Leen van der Linden</i>	14
Inventarisatie broedgevallen roofvogels 2010 – <i>Martin Mollet</i>	15
De Tuinlijster – <i>Hans Westerlaken</i>	17
Hoekschewaardse broedvogels 2010 – <i>Frank van Gessele</i>	19
Trektellen 2010 – <i>Menno Korbijn</i>	21
Verslag roofvogeltelling januari 2011 – <i>Janus Verkerk</i>	23
Klaar voor Oeverzwaluwen – <i>Janus Verkerk</i>	25
‘Ontwilging’ op de APL – <i>Dick van Houwelingen</i>	26
Waarom nog meedoen aan ganzentellingen...? – <i>Gerard Ouweneel</i>	27
Aankondiging negende HWL-vogeldag op 20 augustus 2011 – <i>Martin Benard</i>	30
Dag Peterson exposeert in Hoeksche Waard – <i>Janus Verkerk</i>	30
Notulen VWG-najaarsvergadering 2010 – <i>Peter de Barse</i>	30

Foto's voorkant: ‘vogel-werk-groep’

Dwergmeeuw – *Gert Huijzers*

‘Ontwilging’ ten behoeve van grondbroeders – *Dick van Houwelingen*

Soortbescherming in de praktijk – *Dick van Houwelingen*

Bijlagen

Broedvogels van De Buitenzomerlanden 2010	bijlage A
Purperreigertrek over de Hoeksche Waard 2010	bijlage B
Verzamellijst Tuinvogels	bijlage C
Broedvogels Hoeksche Waard	bijlage D
Totalen trektellen 2010	bijlage E
Roofvogeltelling januari 2011	bijlage F
Adressenlijst leden Vogelwerkgroep	bijlage G

Redactioneel

Han en Martin Benard

Een bonte variatie van tellingen, belevenissen, onderzoeken en grondwerk leverde een evenzo bonte verzameling aan artikelen op voor dit 24^e nummer van In Vogelvlucht. Er kon daardoor weer een meer dan respectabel blad worden vorm gegeven. We hebben een prachtig platform voor verslaglegging van het werk van de VWG. Niemand had kunnen dromen dat het initiatief van Joke en Piet, alweer 12 jaar geleden, zo'n succes zou worden.

Allereerst zijn daar weer de jaarlijkse tellingen van broed-, trek-, en wintervogels. De artikelen daarover vormen het raamwerk van het blad. Erg leuk zijn ook de bijdragen over tuinvogels en over het grondwerk wat is uitgevoerd door leden van de VWG. Er zijn veel verschillende aspecten aan het vogelen, alsmede manieren om je hobby als vogelaar uit te oefenen, wat door dergelijke stukjes wordt onderstreept. En natuurlijk zou het blad niet af zijn zonder enkele bespiegelingen van topauteur 'GLO', ook dit keer weer van verschillende aard. Alle auteurs weer hartelijk dank voor hun bijdragen.

De vraag om reisverhalen of belevenissen met vogels in te sturen, heeft tot nu toe weinig respons opgeleverd. Voor de variatie zou dat toch erg leuk zijn. Wie klimt in de pen?

Volgend nummer, uitkomend in oktober 2011, wordt het 25^e nummer van In Vogelvlucht. Een soort van jubileumnummer. Of en hoe we daar vorm aan gaan geven, weten we nu nog niet precies, maar we hopen op een extra dik nummer. Daarvoor hebben we natuurlijk jullie kopij nodig.

Veel plezier bij het lezen van deze In Vogelvlucht.

Schaamsort

Gerard Ouweneel

Eerder viel in Het Natuurhistorisch Museum in Rotterdam te genieten van de ‘De Grote Schaamluis Tentoonstelling’. Om een vitrine met deze beestjes gevuld te krijgen, deed conservator Kees Moelijker een publiekelijke oproep om de parasieten in een potje af te leveren aan de balie van het museum. De goede gever mocht weliswaar anoniem blijven, maar Kees liet weten te prefereren dat het potje met luizen een etiket droeg dat de vindplaats, vinddatum, naam gastheer of gastvrouw en de vinder vermeldde. Aan de balie van het NMR liep het niet storm, hetgeen natuurlijk uit te staan had met de verdachte hoek waarin men terechtkomt bij het gastheerschap van schaamluizen. Die gastvrijheid wordt gezien als een geslachtsziekte, óók de reden dat om Moelijkers oproep veel geginnegapt werd. Want voor die aandoening komt men niet graag uit, nietwaar?

Een schaamluis is dus een schaamsort, een begrip waarmee in een andere context ook vogelaars worstelen. Bij een vogelaar gaat het om een niet zo bijzondere vogel, die iedere collega die zichzelf serieus neemt, tenminste eens gezien heeft. Maar hijzelf nimmer! Om niet te riskeren dat die collega’s hem alsdan verwijten niet goed te kijken of aanraden de verreijker aan de wilgen te hangen, loopt hij met zijn schaamsort(en) niet te koop. Ik was zo naïef dat wel te doen, althans met één van mijn schaamsorten. Dat was de Kleine Bonte Specht. Van een bonte specht die zich in mijn vroegste jeugd vertoonde in de appelboom in onze Vreewijkse achtertuin – een boom die in de hongerwinter om ging -- , draag ik een flauw beeld mee, te vaag voor Kleine Bonte, de determinatie van buurman Jansen. Toen ik veel later deze overigens zeer gewaardeerde buur een lijntje overkomende reigers Kraanvogels hoorde noemen, ging ik ook aan diens spechtenkennis twijfelen. Mijn ontzag voor deze buurman was zo groot, dat ik toen die Kraanvogels liet zitten.

Een kwart eeuw geleden meldde ik via een stukje mijn gemis. Medelijden was mijn deel, want ik had geen Kleine Bonte Specht in Nederland. Argumenten over bosloze Hoeksche Waardse polders en dat ik de bewuste specht wèl had gezien buiten de grenzen, tot ver in Siberië toe, sneden geen hout. Een Haagse dame met een stem die iets teweegbracht in mijn ruggengraat, belde op met de invitatie samen met haar op zoek te gaan in Ockenburg, want daar zat-ie. Het kwam er niet van, maar aan die stem denk ik nog wel eens terug.

Veel later, bij een excursie in Zuid-Limburg met vrienden op zoek naar ornithologische heerlijkheden die het Westen ontbeert, hoorden we er eentje. De metgezellen hadden het in de eerste plaats voorzien op de Middelste Bonte Specht. Gelet op het programma, met bovenaan de Maastrichtse Oehoes, ontbrak tijd voor KBS. De heren raadden aan de rest van de dag het Vijlenerbos uit te kammen en beloofden mij dan na hun Oehoes te komen ophalen...’nu even doorzetten, Gerard’ zei Jacques. Op die suggestie ging ik niet in, waarmee ik de reputatie verwierf de vogel eigenlijk helemaal niet te willen zien, ja het hiaat in het rijtje waargenomen spechten misschien wel te koesteren.

Toen, weer veel later, begon het ernaar uit te zien dat mijn frustratiesort aanving met de annexatie van de Hoeksche Waard. Gnuivend overlaadden vrienden mij met hun KBS-waarnemingen, gedaan in de grienden langs het Hollandsch Diep, op minder dan 10 kilometer van Maasdam. Ik rukte een paar maal uit. Tevergeefs. Het hoogtepunt (of dieptepunt?) werd bereikt toen Els meldde bij terugkeer van een wandeling over de Esscheplaat twee bonte spechten van musgrootte te hebben gezien. Kort nadien belde op een zondagochtend rond koffietijd Menno, ook vanaf de Esscheplaat. ‘Indien je ze wil zien, kom dan nu’, zei hij. Er vliegt ook nog een Rode Wouw rond, voegde hij er terloops als extra lokaas aan toe. Ik meende iets in zijn stem te horen van ‘kom nou, dan zijn wij eindelijk van het gezeur af’. Maar het huis zat vol en ik besefte het niet te kunnen maken weg te ijlen. Nu ziet het ernaar uit dat KBS zich alweer terugtrekt uit de streek, dat deze voor hem één brug te ver was.

Kort nadien kwam aan de kwellung een einde. Op weg naar een semi-zakelijke bestemming, waren Jacques en ik aan de vroeg kant. Jacques stelde voor een rondje Leersumsche Veld te doen. En voilà: KBS. Frontloge. Met binnen tien minuten ook een droomwaarneming van een Zwarte Specht. ‘Zo Gerard’, merkte Jacques op, ‘daar kan je niet meer omheen’. Had hij, moe geworden van decennia gezeur over mijn schaamsort, die KBS-wandeling geregisseerd? Toen ik dat suggereerde volstond mijn vriend met licht misprijzend te glimlachen.

Na die 20e februari 2008 was ik maar kort langs zij. Het gehoor loopt terug en dat kost soorten. In oktober 2010 op de Hortobàgy in Hongarije, hoorde Bart Huijzers dagelijks Roodkeelpiepers. Ik veel minder, ongeveer één op vijf. Het scherpe, wat rietgorsachtige ‘tsjie-he’ van de wat verder weg

passerende exemplaren, ving ik niet meer op, waardoor de frustratie groeide bij karrenvrachten. Nu heeft Bart het gehoor van een Kerkuil, maar toch. Waar gaat dat heen? Naar rijen schaamsoorten? Ik ben er benauwd voor. En hoe te reageren? Als die schaamluisbezitters waarop Kees Moelijker tevergeefs wachtte omdat ze weigerden het potje met schaamsoorten op de balie van het NMR te deponeren? Dus zwijgen en wegblijven? Het houdt bezig.

Bijzondere en schaarse vogelsoorten in de Hoekse Waard 2010

Menno Korbijn

Terugkijkend op het afgelopen jaar werden vooral door het winterweer nogal wat soorten vaker gezien dan anders (Wilde Zwaan, Roerdomp en Ruigpootbuiser), daarnaast was er sprake van een behoorlijk goed Pestvogeljaar en (voor het eerst?) een invasie van Witkopstaartmezen in Nederland en deze beide soorten doken ook bij ons op.

Hieronder een overzicht van de meest opvallende zaken van 2010.

Een spectaculaire binnenlandwaarneming mag een Jan van Gent wel genoemd worden en vloog op 16 oktober over het Spui (MVe)

Met in de periode januari- maart 15 meldingen van Roerdompen eigenlijk overal door de Hoekse Waard heen en met de vroeg beginnende winter werden ook vanaf december weer de nodige opgemerkt, blijkt maar weer dat bij winterse omstandigheden deze vogel vaker gezien wordt. Gezien de tijd van het jaar verassend waren Roerdompwaarnemingen eind mei op Tiengemeten. o.a. 29/5 (RtH).

Een adulte Kwak werd gezien bij de haven van Strijensas op 29/8 (JVe).

De Koereiger is een bijna jaarlijkse gast inmiddels, en werd in het voorjaar 1 keer waargenomen op Tiengemeten (05/05) TvdK. Daarnaast verschenen in november wat toch wel een goede periode voor deze vogel blijkt te zijn in het Groot Koninkrijk 2 Koereigers (21/11 RSt) en op de Westerse Laagjes zat vanaf 27/11 ook een Koereiger(LRe).

Een recordaantal van 41 Kleine Zilverreigers werd waargenomen op de Oosters Bekade Gorzen (GOu/HWe, 23/6)

Drie Zwarte Ooievaars waren op 4/8 aanwezig op Tiengemeten (MvdW), en ruim een week (15/8) later vlogen 2 Zwarte Ooievaars over de OBG (ABu), waarschijnlijk dezelfde vogels werden ook gezien in de middag over de APL vliegend. Daarnaast werd 1 Zwarte Ooievaar overtrekkend gezien op 21 maart door Van Rij in het Hogezaand.

Er gaan vaak jaren voorbij dat er nauwelijks een Wilde Zwaan te zien is in de Hoekse Waard, dit jaar was wel een uitzondering hierop. In Polder Bonaventura zat begin dit jaar regelmatig een familiegroepje en ook in de Eendrachtspolder en bij Mijnsheerenland werden er een aantal gezien. In december na de 1^e sneeuwval doken ze weer op bijv 12ex. in Polder het Land van Esche bij Strijen op 20 december (DvH).

Het afzoeken van groepen ganzen kan altijd verassingen opleveren bijv. Kleine Rietganzen. Zo werden vijf vogels in het Munnikenland opgemerkt. (30/10 RSt) En op 29/12 zaten 4 Kleine Rietganzen in het Groot Koninkrijk (RvB). Daarnaast nog enkele waarnemingen van 1 of 2 ex.

Het Oudeland van Strijen is landelijk bekend als de plek om Dwergganzen te zien met in de periode januari-maart het maximum aantal van 55ex op 4 februari (AvL/LvL).

In de herfst verschenen de eerste weer op 4 oktober en het hoogste aantal tot december was 74 op 21/11. Daarnaast werden kleine aantallen gezien op de Korendijkse Slikken: 5 ex. op 23 januari en 4 op de 31^e van deze maand (GHu).

Een Topperman is een topwaarneming in ons gebied en werd gezien op 24 december bij de westkant van de Haringvlietbrug, HW zijde op 24 december (HBe). Krooneenden zijn blijkbaar liefhebbers van de nieuwe natuurgebieden want alle waarnemingen zijn afkomstig van de APL en Tiengemeten met de piek in mei (div. wrn).

Drie voorjaarswaarnemingen van Zwarte Wouwen past helemaal in het beeld van de laatste jaren.

Over de periode 1999-2005 totaal 3 waarnemingen maar vanaf 2006 jaarlijks, met in de afgelopen 2 jaar 3 waarnemingen. In 2010 zijn de volgende meldingen bekend:(9 april Oosters Bekade Gorzen (MMo/RVe) , 11 april Buisleiding (MKo) en 25 april een Zwarte Wouw over Polder Oude Klem.(JVe)

Rode Wouwen werden 9 keer gemeld waarvan opvallend was dat er 4 december waarnemingen bij zaten en zal alles te maken hebben met de sneeuwval in deze maand.

Ruigpootbuizerden waren de laatste jaren behoorlijk afwezig en het wakte al geen verbazing dat deze soort de laatste jaren opgenomen is in het BSP-project van Sovon.

Dit jaar echter 7 waarnemingen waarvan 6 na half oktober. Het zal niet toevallig wezen dat dit volgt op een bijzonder goed najaar voor Ruigpootbuizerden op Falsterbo. Deze herfst werden er daar in totaal 1991 geteld. Het seizoensgemiddelde van de afgelopen 10 jaar is nog geen 800 en dit jaar

werden er alleen al op 13 oktober hier 1202 op 1 dag gezien. Ruigpootbuizerden werden pleisterend gezien in het Oudeland, Tiengemeten en daarnaast ook overtrekkende vogels. Ook met Zeearenden werden we behoorlijk verwend en regelmatig met meerdere vogels tegelijk en ook steeds meer op onverwachte plekken bijv. 3 Zeearenden in Polder Bonaventura op 30/11 (LdM) nadat er hier al 1 vogel was gezien op 24/10 (MHi). Tevens worden ze over een steeds langere periode in het jaar gezien met dit jaar waarnemingen in april en mei terwijl ze in sommige jaren al bijna in de nazomer weer verschijnen.

Ruigpootbuizerds (foto's: Gert Huijzers)

In totaal 16 waarnemingen van Smellekens (exclusief trektelpost-waarnemingen) waarvan de meeste (6) op de Korendijkse Slikken werden gezien.

Een goede Kraanvogeldag was 30 november toen er voor het eerst sneeuw viel in Nederland en tussen de hordes wegtrekkende Ganzen ook mooie aantallen Kraanvogels werden opgemerkt op de landelijke trektelposten. Die dag werden in de Hoekse Waard 2 groepen gezien: 18 stuks over Numansdorp (HBe) en 11 over Strijen (LVe).

Een groep van 7 Steltkluten was kortstondig aanwezig in het plasje bij Groot Koninkrijk.(19 april DvH), nadat op dezelfde dag een groep van 5 Steltkluten gezien was in het Oudeland Noord (AvL, LvL). Hierna nog waarnemingen vanaf Tiengemetten.

Een Blonde Ruiters werd door Maarten Sluijter en George Tanis ontdekt op Tiengemetten op 14 mei. Deze vogel kon door een snel uitgerukte Hoekse Waardse delegatie dezelfde dag nog gezien worden en bleef uiteindelijk tot en met 16 mei aanwezig.

Wederom een mooie vondst op Tiengemetten was een Grauwe Franjepoot, aanwezig in de middenpolder van 28/8 t/m 30/8.

Leuke voorjaarsdoortrek van Dwergmeeuwen was op diverse plekken in de Hoekse Waard te zien op 24 april met de ca. 100ex op Tiengemetten als hoogste aantal.

We blijven nog even hangen op Tiengemetten waar op 3 oktober een Witwangstern werd gezien (DOo) In 2010 2 meldingen van Velduilen: 16/10 2ex in de buurt van de Oude Barendrechtse brug en 1 in het Oudeland op 17/11 (DvH).

Op 12 juli vlogen 2 Bijeneters over Groot Koninkrijk (FvdL) De tweede waarneming voor de Hoekse Waard. Een even begerenswaardige soort is de Hop die op Koninginnedag rond vlinderde bij de betonnen toegangsbrug van de Esseplaat. (RWi)

Een Zwarte Specht over de telpost van de Buisleiding (11/9) viel in de categorie totale verassing, in totaal de 3^e voor de Hoekse Waard, allemaal rond deze tijd van het jaar.

Een nulmelding kan ook wel eens vermeld worden, dit jaar werd geen enkele Kleine Bonte Specht waargenomen op de Esseplaat. Toch de plek waar Kleine Bonte de afgelopen 10 jaar het vaakst gezien werd. Daarnaast werd de soort in de naastgelegen griendjes en Eendenkooi van de Hogezaandse Gorzen eveneens niet vastgesteld tijdens de broedvogelinventarisatie afgelopen jaar. Al kan dit ook te maken hebben met de lage trefkans van Kleine Bonte Spechten, het ziet er toch naar uit dat er alweer enige afname is bij deze nieuwkomer.

De enige waarneming komt uit het griendje van de Geertrui-Agatha polder op 29 september. (PvdG)

Een Duinpieper vloog met zijn musroep over de telpost van de Korendijkse Slikken (23/09 MPr)

Vanaf de laatste week van Oktober verschenen in Nederland grote groepen Pestvogels met de hoogste aantallen langs de kust, het was wachten op waarnemingen in de Hoekse Waard wat ook gebeurde, al waren het helaas geen megagroepen. Op 31 Oktober zaten 2 pestvogels in Nieuw Beijerland (HBe) en op 29 december was een groepje van 3 in elk geval tot en met Oudejaarsdag aanwezig op de rijkelijk van Gelderse Roos voorziene parkeerplaats van de Borrekeem.(LTH)

In de herfst zijn Beplijsters bijna alleen op de trektelposten te zien, maar in het voorjaar zijn vaak wel pleisterende groepjes aanwezig op "klassieke"plekken. Dit voorjaar resulteerde dit in 13 meldingen met de grootste groep van 13 vogels op de Leidingstraat op 8 april (MKo/MeKo).

Een Graszanger verbleef van 22 t/m 24 juni in het Nieuwe Poldertje bij Groot Koninkrijk. (AvL/LvL). Cetti's zangers blijven het goed doen na toch weer een serieuze winter en duiken op steeds meer nieuwe plekken op: het wachten op de pont naar Tiengemetten werd dit jaar veraangenaamd door de harde zang van deze vogel. In totaal werden er drie Bonte Vliegenvangers doorgegeven, waarvan twee keer zingende vogels (Esseplaat en Eendenkooi ABH).

Vanaf oktober werden groepen Witkopstaartmezen verspreid door Nederland gezien en ook bij ons.

De grootst gemelde groep bestond uit 11 vogels en zat op 2^e Kerstdag op de Tiendgorzen (GHu).

Verdere nog waarnemingen van Witkopstaartmezen in het bos rondom de Borrekeem en bij de Leidingstraat.

Klapeksters werden kortstondig gezien in het Oudeland van Strijen (4/10 AvL/LvL) en in het groot Koninkrijk (17/10 RvB).

In Nieuw Beijerland waren weer groepen Roeken te zien o.a. 25 ex op 11/12 (HBe) . Een 2^e jaars Roodmus verbleef van 6 t/m 12 juni op de Esseplaat. De derde voor de Hoekse Waard en allemaal na 2000 en toch ook wel opvallend allemaal aan de Oostkant.

Een erg leuke verassing was een groepje van 14 Sneeuwgorzen langs de Binnenmaas tijdens de decembertelling (18/12 HvN).

Hierbij wil ik iedereen nog bedanken voor het doorgeven van de waarnemingen waarbij de overgang naar waarneming.nl een welkome aanvulling is (60% van de website waarnemingen is afkomstig van de laatste 4 maanden van het jaar). Daarnaast kan ik via Arie van der Linden beschikken over de bijzonderheden gezien tijdens de wintertellingen wat er ook weer toe bijdraagt om het beeld completer te krijgen.

Patrijzen bijna onzichtbaar in Hoeksche Waard

Martin Benard

Na eerdere onderzoeken in de winters en lentes van 2003-2004 en 2006-2007, werden in 2009-2010 voor de derde keer gedurende de maanden november tot en met april waarnemingen van Patrijzen verzameld. Dat is opnieuw 3 jaar na de vorige inventarisatie. Eerdere meetpunten waren de inventarisaties voor de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (1998-2000) en de streekavifauna 'Vogels van de Hoeksche Waard'. Geconstateerd was een sterke afname in de tweede helft van de vorige eeuw en een mogelijke stabilisatie nadien.

Minder meldingen...

Het eerste wat opvalt in verhouding tot de eerdere onderzoeksperioden is dat het aantal waarnemingen drastisch is gedaald, zelfs bijna gehalveerd. Een mogelijke conclusie dat er minder animo voor melden zou zijn, wordt ontkracht door het aantal melders: dat waren 38 verschillende personen, 3 meer dan tijdens de vorige telling. Daarnaast hadden we te maken met prima omstandigheden voor de het waarnemen van Patrijzen. In de maanden december 2009 en januari 2010 was de Hoeksche Waard gedurende langere tijd bedekt met een mooi sneeuwdek. Hierdoor vallen de vogels veel sneller op dan op de bruine kleigrond en het sneeuwdek lokt mensen naar buiten, met als gevolg dat meer dan de helft van alle waarnemingen van groepen uit de periode half december tot half januari kwam. Sneeuw speelde gedurende de voorgaande tellingsjaren nauwelijks een rol, zodat ook hierin onmogelijk de verklaring kan liggen voor het gedaalde aantal meldingen. Zeer waarschijnlijk is het andersom: zonder sneeuw was er nog minder gemeld geweest. Dat het zelfs Gerard Ouweneel niet is gelukt om ook maar één Patrijs te zien in de Hoeksche Waard in de winter van 2009-2010, wat hem zeer speet, geeft te denken. Spurder Menno maakte zelfs speciaal melding van het ontbreken van Patrijzen rond Strijen in januari en februari. En hij zag niets over het hoofd, want er was ook van niemand anders een melding tot de paarvorming.

... minder groepen

Waar het beeld er drie jaren eerder nog stabiel uit leek te zien, werd bij de uitwerking van alle ontvangen gegevens al snel duidelijk dat de vermoedens naar aanleiding van de verminderde meldingen waarheid was. De Patrijzenstand heeft de laatste jaren weer een flinke veer moeten laten. Er konden ongeveer 20 verschillende wintergroepen worden onderscheiden, variërend van 2 tot maximaal 16 vogels. Die opvallend grote groep hield zich op nabij de Hallinxweg te Numansdorp en is maar liefst 7 keer gemeld. De variatie in aantal gemelde vogels in deze groep, tussen 11 en 16, geeft maar weer eens aan hoe lastig een groep zich laat waarnemen.

De populatie Patrijzen in de winter van 2009-2010 wordt geschat op ruim 130 exemplaren. Dat is zo'n 70 minder dan drie jaar eerder en mag met recht een nieuwe slag worden genoemd voor het fragiele bestand in onze Hoeksche Waard. Ruim 30% minder in zo'n kort tijdsbestek! Langs met name de noordrand vinden nog wel verplaatsingen over het Spui en de Oude Maas plaats. Ruud Polderman zag een groep vanaf de manage bij Oud-Beijerland over de rivier wegvliegen. Aan de overkant van de Heinenoordtunnel worden nog wel Patrijzen gezien (bron: waarneming.nl), wat kan zorgen voor de enkele voorjaarswaarneming nabij Heinenoord (geen wintergroep gezien). Mogelijk dat ook de plotseling opduikende groep van 9 bij Nieuw-Beijerland in de eerste helft van februari hier mee te maken heeft. Gezien de oprukkende verstedelijking rondom ons eiland, moeten we ons echter geen illusies maken dat het eigen bestand makkelijk kan worden aangevuld van elders, waar de ontwikkelingen niet anders zullen zijn dan bij ons. Opvallend is verder dat de Patrijs het minder slecht doet in het westelijk deel van het eiland dan in het oosten, een beeld dat ook bij de voorgaande tellingen zichtbaar werd. Ten oosten van Numansdorp werden slechts 30 Patrijzen gemeld. Hieronder een overzicht van de maximum gemelde aantallen per wintergroep. Op twee locaties, aangeduid met *, werd op basis van de meldingsdata niet duidelijk of er mogelijk een extra groep zat, waardoor er maximaal 10 vogels meer moeten worden geteld.

Tabel: Patrijzen, wintergroepen 2009-2010

<u>Locatie</u>	<u>max.aantal</u>	<u>Locatie</u>	<u>max.aantal</u>
Omg. Goudswaard	3	Ronduitweg ZBL	6
Lange Eendragtsweg GDW	3	Korteweg ZBL	2
Oosthoek e.o. PHL	4	Westerse Polder *	5
Oosthoek e.o. PHL	11	Hallinxweg Ndorp	16
Plaatseweg / Langeweg NBL *	5	Romeinseweg MHL	5
Buitenom NBL	9	Hoekseweg westzijde	6
Vollaardweg ZBL	4	Ritselaarsdijk	4
Zuid Achterweg e.o. ZBL	8	Land van Essche	2
Kwakseweg OBL	2	Polder De Mijl e.o. sGdeel	9
1e - 2e Kruisweg OBL	7	Schenkeldijk / Mookhoek	4
Vuurbaken / Zuidzijdsedijk	7		

... minder paartjes

Nadat tijdens de voorgaande twee inventarisaties was vastgesteld dat de wintergroepen in beide jaren halverwege februari waren uiteengevallen in tweetallen of eenlingen, was het afwachten of het veel koudere winterweer in 2009-2010 veel invloed zou hebben op deze datum. Dat bleek niet het geval. Opnieuw lag er een vrij strakke scheidslijn halverwege februari. Nog slechts eenmaal na 14 februari werd er een groep van 5 gemeld, voor het overige weer uitsluitend paren of solitaire vogels. Toch een opvallende constatering. Drie keer een vergelijkbare uitkomst. Ik ben benieuwd of dit fenomeen wel eens ergens zo duidelijk is vastgesteld. Ook in de lijn met eerdere constatering was dat verplaatsing bij paartjes over grotere afstanden plaats vindt. Zo waren er twee meldingen van een paartje in de omgeving van Strijen, waar geen wintergroep werd gezien. Toch overlappen de meeste meldingen uiteindelijk wel de locaties van de wintergroepen.

Foto: Martin Mollet

Geen verrassing is dat het aantal gemelde paartjes stevig beneden de vorige telling uitkomt. Toch lijkt het verhaal hier nog een graadje erger dan bij de wintergroepen. Uit de voorgaande inventarisaties is wel gebleken dat telling van paren verre van volledig is. Wintertellingen geven een beter beeld. Maar waar gedurende 2003-2004 en 2006-2007 het aantal meldingen van paartjes wel ongeveer gelijk lag aan het aantal meldingen van wintergroepen, daar blijft in het voorjaar van 2010 de teller steken op slechts 30 meldingen, maximaal 24 verschillende paartjes vertegenwoordigend. Veel minder dan verwacht op basis van de wintermeldingen. Een optimistische schatting op basis van de wintergroepen en de eerder opgedane ervaringen levert een broedbestand op van maximaal 50 paren en dat is erg weinig.

Toekomst

Na eerder optimisme, zie In Vogelvlucht nr.18, moeten we vrezen voor een mogelijk uitsterven van de Patrijs in de Hoeksche Waard. Wellicht wordt er op termijn nog eens een wintertelling gestart, maar voorlopig zijn daarvoor geen plannen. Misschien wordt de Patrijs over 10 jaar alleen nog maar genoemd in het jaaroverzicht van de bijzondere waarnemingen. We hopen natuurlijk dat deze sombere voorspelling niet gaat uitkomen.

Of, en zo ja hoe groot de bijdrage is van het nieuwe akkerrandbeheer, is vanuit dit onderzoekje natuurlijk niet te beoordelen. Eveneens is de invloed van de steeds verder groeiende roofvogelpopulatie, in jagerskringen nogal eens aangeduid als oorzaak, niet te beoordelen. Het eerste zou positief kunnen uitwerken, het tweede wellicht negatief, maar hoe dan ook, de toekomst van de Patrijs in de Hoeksche Waard ziet er niet goed uit: de Patrijs wordt letterlijk bijna onzichtbaar.

Dank

Zonder de medewerking van allen die waarnemingen doorgaven, was het onmogelijk geweest dit vervolgverhaal te schrijven. De volgende personen hebben waarnemingen doorgegeven: Peter de Barse, Han Benard, Martin Benard, Joop van de Berg, Kees van den Berg, Rob Burgmans, Dhr. Dekker, Frank van Gessele, Anton Giljam, Nel de Haan, Dhr. Hartog, Michel Hitzerd, Mw. Hoorweg, Rob ter Horst, Dick van Houwelingen, Bart Huijzers, Gert Huijzers, Koen van der Jagt, Joost Kievit, Pleun Klein, Menno Korbijn, Kees van Leenen, Jaap-Jan Leeuwenburg, Arie Leijdens, Arie en Leen van der Linden, Els Marijs, Martin Mollet, René den Ouden, Ruud Polderman, Bas Pols, Martin Prins, Sjoerd Reinstra, Cobi Smit, Mw. Smitshoek, Rob Strucker, Dhr. Veerman, Janus Verkerk, Martijn Verweijen, Dhr. Visser, Hans Willemsen. **Allen zeer bedankt!** Een zestal waarnemingen kon worden toegevoegd via waarneming.nl. Eigenlijk zouden we een lijst moeten maken met alle mensen die zeker wel hebben opgelet, maar helaas geen enkele waarneming konden noteren. Ook die niet genoemden worden bedankt voor hun oplettendheid.

Literatuur

- Benard M. 2005. *Patrijzenstand stabiliseert zich?* In Vogelvlucht nr. 12, maart 2005.
- Benard M. 2008. *Patrijzenstand stabiel op laag niveau.* In Vogelvlucht nr. 18, maart 2008.
- Hustings F. *Patrijs Perdix perdix.* Pp.178-179 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Naturalis, KNNV en EIS-Nederland, Leiden.
- Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., opdam P.F.M. en Reijnen M.J.S.M. 1985. *Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland deel 3. Pudoc/ Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.*
- Kuijper D.P.J. 2007. *De Patrijs in Nederland. Oorzaak van achteruitgang en mogelijkheden voor herstel.* A&W-rapport 931. Altenburg & Wybenga, ecologisch onderzoek, Veenwouden.

De broedvogels van De Buitenzomerlanden 2010

Sjoerd Reinstra

Inleiding

In 2010 is voor het negende achtereenvolgende jaar de broedvogelstand van 'De Buitenzomerlanden' onderzocht. Dit verslag geeft daarvan de resultaten weer. Meer informatie kunt u vinden in het verslag van 2002 t/m 2004 (april 2005).

Eind 2011 verschijnt een uitgebreid rapport dat een overzicht zal geven van de ontwikkelingen van de vogelbevolking gedurende de afgelopen tien jaar in het onderzoeksgebied.

De vaststelling van het aantal territoria binnen de BMP-plot vond zoals gebruikelijk plaats volgens de landelijke richtlijnen van SOVO

Het inventarisatiegebied

'De Buitenzomerlanden' ligt in het noorden van de Hoeksche Waard langs de Oude Maas. Het omvat een aantal gebieden aan weerszijden van de Heinenoordtunnel (opp. \pm 30 ha). Het is zeer gevarieerd, van jong bos tot (verruigde) rietvelden.

Enkele jaren geleden waren er vergevorderde plannen om het terrein om te vormen tot een golfbaancomplex. Op de dag van het verschijnen van dit rapport (14 januari 2011) werd bekend dat de golfbaanplannen definitief 'van de baan' zijn!

Deze ontwikkeling biedt misschien kansen om 'De Buiten-zomerlanden' voorgoed veilig te stellen, bij voorkeur door er definitief een natuurbestemming aan te geven. Wellicht kunnen de vogelonderzoeken van de afgelopen jaren daaraan bijdragen

Teldata en weersomstandigheden

In de maanden maart tot en met juni vonden in totaal tien terreinbezoeken plaats. Acht maal betrof dit een (vroeg) ochtendtelling en twee keer een avondtelling. Omdat er al voldoende gegevens voorhanden waren werd dit jaar de laatste telling in juli geschrapt. Om bosuil en ransuil vast te stellen werd op 17 maart een extra avondronde gehouden.

De winter van 2009-2010 kenmerkte zich door lage temperaturen. Het was zelfs de koudste winter sinds 1996. De gemiddelde temperatuur in De Bilt lag op 1,1 graden tegen 3,3 graden normaal. Wel was het in ons deel van Nederland een stuk minder koud.

Het was ook een 'witte winter' met 41 dagen met een sneeuwdek, het hoogste aantal sinds 1979.

Maart begon koud maar eindigde zacht en zonnig. April was zelfs zeer zonnig, maar ook droog en zacht. Door de koude eerste drie maanden van het jaar bleef de natuur in die periode achter.

Daarna kwam de koudste meimaand in bijna twintig jaar. De belangrijkste oorzaak van het koele weer was de hardnekkige noordenwind. Pas eind mei werd het warmer. Juni op zijn beurt was zeer zonnig, erg droog en warm. Het komt op de vierde plaats in de rij van droogste junimaanden sinds 1901.

Tijdens de inventarisaties was het weer over het algemeen goed. Alleen de eerste telling in maart leverde door het koude ochtendweer relatief weinig op.

De inventarisatieresultaten

Bijlage A tabel 1 geeft het eindresultaat van de broedvogelinventarisatie in 2010 weer. Tevens zijn de totalen van 2002 t/m 2009 vermeld. Voor 2010 zijn de aantallen voor het deel ten westen en ten oosten van de tunneltracé apart uitgesplitst. De getallen geven het aantal actieve territoria aan, dus niet persé het aantal werkelijk broedende vogels.

Het onderzoeksjaar in cijfers

Het onderzoeksjaar 2010 geeft een redelijk herstel te zien na het relatief magere jaar 2009. Het aantal van 54 soorten is zelfs, samen met 2008, het hoogste ooit. Het totale aantal territoria is met bijna 400 ook goed te noemen, maar blijft achter bij het wat dat betreft beste jaar 2007. Als we 2007 en 2010 onderling vergelijken blijkt dat vooral Wilde eend (19 > 8), Houtduif (15 > 8), Winterkoning (55 > 43), Roodborst (26 > 18) en Vink (13 > 8) hieraan debet zijn. Wellicht is dit de invloed van de relatief koude winters sindsdien. Hier staat tegenover dat langeafstandstrekkingers als Zwartkop en Tuinfluiter redelijk stabiel bleven. De Kleine karekiet had in 2010 een uitgesproken piekjaar (10 > 20).

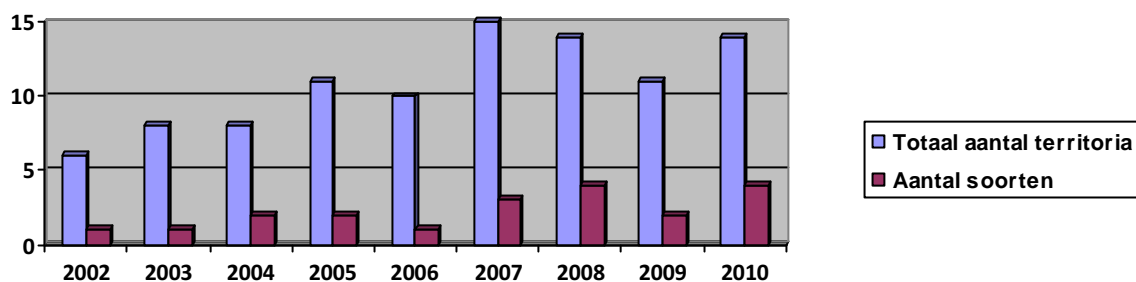
Misschien tonen de verschillen slechts aan dat in de natuur een zekere dynamiek normaal is.

Opvallende feiten

Ten aanzien van de soorten trekken in 2010 de volgende resultaten de aandacht:

- Van de watervogelsoorten scoort de Wilde eend met 8 territoria erg laag. Dit was ook in 2004 het geval. De Meerkoet gaf na een jarenlange terugval met 6 territoria een licht herstel te zien.
- De verwilderde Stadsduiven die rond de langzaamverkeertunnel rondhangen, waren dit voorjaar na twee jaar afwezigheid plotseling weer terug. Of het dezelfde groep betreft is onbekend. Ook de reden van hun abrupte verdwijnen en terugkeer is duister. De Houtduif gaf in 2010 een onverwachte dip te zien.
- De Sperwer was de enige roofvogelsoort die in 2010 binnen het onderzoeksterrein tot broeden kwam. Net als in andere jaren vond de vestiging laat in het seizoen plaats (eind mei). Buizerd en Havik broedden net buiten de BMP-plot. Voor de Havik bleef het binnen het telgebied bij twee losse waarnemingen. Van de Buizerd kon wel worden aangetoond dat een deel van zijn territorium binnen de plotgrenzen viel.
- De Torenvalk kwam in 2010 na drie achtereenvolgende succesvolle jaren, niet tot broeden. Misschien was dit het gevolg van het rooien van de iepen bij de tunnelmond, waardoor de nestkast moest worden verwijderd. Met instemming van Rijkswaterstaat werd op 23 maart een nieuwe kast opgehangen. Bij gebrek aan bomen deze keer aan de tunnelwand. Het ontbreken van de Torenvalk kan echter ook het gevolg zijn van een slecht muizenjaar. Hierbij speelt een driejarige cyclus een rol (2006 was ook een slecht jaar!). Verder volgt op een koude winter vaak een jaar met een lage muizenstand. We wachten dus vol spanning af wat 2011 voor de Torenvalk zal brengen.
- Van de kleinere zangvogels moest 'De Buitenzomerlanden' het voor het eerst zonder de Witte kwikstaart doen. De Winterkoning deed opnieuw een stapje terug: van 48 naar 43 territoria. Inmiddels ligt de stand 20% lager dan in 2007 (toen 55 territoria!). De winterse omstandigheden van de laatste twee winters vormen vrijwel zeker de achterliggende oorzaak. Nu december 2010 ook weer echt koud blijkt te zijn, is het afwachten wat de stand van 'Klein Jantje' in 2011 gaat doen.
- De meeste riet- en ruigtevogels zaten in de lift of bleven stabiel. Het aantal Kleine karekieten groeide spectaculair. Met een groei van 10 naar 20 territoria verdubbelde de stand. Ook in de Vlietmonding, een ander gebied dat de afdeling inventariseert, nam deze soort flink toe! Nieuwkomers waren de Cetti's zanger (geheel in lijn met de landelijke trend) en de Rietzanger. Wel hoort hier de aantekening bij dat de vaststelling van laatste soort slechts gebaseerd was op één geldige waarneming. Wel binnen de datumgrenzen en dat geldt dan volgens SOVON. De Bosrietzanger handhaafde zijn hoge niveau. De Blauwborst daarentegen liet voor het eerst sinds jaren verstek gaan.
- Bij de mezen valt op dat de Koolmees steeds verder terrein wint 'ten koste' van de Pimpelmees. In het verslag van 2009 is al aangegeven dat hierbij het gebrek aan broedholtes mogelijk een rol speelt. De grotere en sterkere Koolmees zou daarbij in het voordeel kunnen zijn.
- De groep van de vinkachtigen voelt zich blijkbaar steeds beter thuis in de 'Buitenzomerlanden' (zie: grafiek 1). Met name de Groenling doet het goed. Een leuke bijkomstigheid is dat de vier paar in een relatief klein gebiedje in de uiterste noordwesthoek van het 'Mollenvlak' huisden. Zij broeden dus in een echte kolonie, iets wat vaker voorkomt bij Groenlingen.

Grafiek 1: Aantal vinkachtigen in de Buitenzomerlanden

Losse waarnemingen

In het onderzoeksjaar 2010 deed de onderzoeksgroep ook weer diverse waarnemingen van soorten die zich wel in het terrein ophouden, maar er geen (geldig) territorium bezetten. Zie: **bijlage A tabel 2**. Bijzonder zijn de twee meldingen van de Grote zilverreiger in juni, beide in of rond het Mollenwater. Dit is voor de BMP-plot een nieuwe soort, die in de omgeving van de 'Buitenzomerlanden' en elders in de Hoeksche Waard steeds vaker wordt gezien.

Overige diersoorten

Tijdens de vogelinventarisatie worden regelmatig ook andere dieren waargenomen. Onderstaande tabel geeft daarvan een overzicht.

Andere diersoorten		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nr.		6/3	20/3	2/4	15/4	28/4	14/5	24-25/5	5/6	17/6	30/6
1	Konijn volwassen	2	2	5		8	6	4	3	10	5
2	Konijn juveniel									3	3
3	Haas	2	1	3	2	6	4	5		7	
4	Mol	11	3	7	1	2	4	1	4	1	
5	Beverrat								1		
6	Egel									1	
7	Gewone pad		1 *)							1	1

*) Waarneming tijdens de extra uilenronde op 17/3

Het aantal Konijnen gaf met gemiddeld 8,1 exemplaren per telling een licht herstel te zien. Maar het topjaar 2004 (33,5 ex./telling) is nog lang niet in zicht. Wel werden er in 2010 meer Hazen dan ooit in het gebied gesignaleerd. Deze soort van open terreinen zoekt de 'Buitenzomerlanden' steeds vaker op. Vooral de grasstrook tussen het Tunnelbos en de A-29 is erg geliefd. Gemiddeld werden er 3,0 Hazen per telronde gezien. In 2009 lag dit op 0,7 (de 2 dode exemplaren meegeteld). Deze plotselinge piek in de hazenstand is lastig te verklaren. Mogelijk geeft het aan dat de negatieve invloed van ziekten zoals EBHS (European Brown Hare Syndrome) minder wordt.

Wellicht biedt ook de lage konijnenstand ruimte aan de Haas.

Tot slot is de waarneming van een Beverrat in de Oude Maas het vermelden waard. Het voorkomen van de soort was bekend, maar dit was de eerste signalering tijdens een BMP-ronde.

De zoogdierwaarnemingen gaan, evenals in vorige jaren, via SOVON naar de landelijke Zoogdierverseniging (voorheen VZZ).

Tot slot

In 2010 nam weer een grote groep vrijwilligers van de HWL-vogelwerkgroep deel aan de broedvogelinventarisaties in de 'Buitenzomerlanden'. Dank daarvoor gaat uit naar de volgende personen: Joke Boerlage, Rianne Herrebout, Monique Lecluijze, Jaap Jan Leeuwenburgh, Els Marijs, Henk van Noordwijk, Sjoerd Reinstra, Eef van der Sluis, Freek Sturruus en Jan Uljee. Ook een drietal jeugdige belangstellenden liep enkele keren mee. Hopelijk kunnen we zo in de loop van de tijd een nieuwe generatie vogelaars opleiden.

Piet Bronder nam net als in andere jaren de eindcontrole op zich. Martin Mollet leverde aanvullende gegevens aan vanuit de Roofvogelwerkgroep van het HWL.

Allen dank voor jullie inzet.

Purperreigertrek over het Groot Koninkrijk 2010

Arie en Leen van der Linden

's Avonds 13 augustus liepen mijn broer en ik nog even naar buiten, het was lekker weer. Omdat om deze tijd de Gierzwaluwen al schaars beginnen te worden en wij de laatste dag dat wij deze soort zien al jaren noteren, werd regelmatig omhoog gekeken. Daarbij werd een groep van 3 reigers gezien die hoog overtrokken. Snel werden de verrekijkers, die altijd paraat liggen op de keukentafel, erbij gehaald. Het bleken 3 Purperreigers te zijn. Ook de volgende dag waren we 's avonds weer een poosje buiten en tot onze verbazing passeerden er toen 2 groepen, één van 6 en één van 4. Weer binnen werden de aantekeningen nagekeken en daarin vonden we dat ook op 7 september 2007 Purperreigers waren overgetrokken. Toen werd eerst een flinke groep gezien die vrijwel boven onze straat aan het rondjes draaien was. Nadat wij onze verrekijkers opgehaald hadden kwam er een 2e groep aan die zich aansloot bij de 1e. Gezamenlijk zetten ze daarna koers naar het zuiden. We telden toen zo'n 51 ex., voor zover te zien allen Purperreigers. Ook werd de kaart van de omgeving erbij gehaald en wat wij eigenlijk al wisten "de Gorzen, Ridderkerk" lag bijna 9 km pal noordelijk van ons. En dat is dé plek voor de trek van deze mooie reiger. Op vrijwel dezelfde afstand ligt zuidoost van ons de Dordtse Biesbosch, ook een goede plek. Waarom zouden er dan geen redelijke aantallen over 's Gravendeel kunnen trekken is dan de vraag. Omdat het seizoen van de trek op dat moment zo ongeveer begon, leek het ons interessant om te onderzoeken of dat zo was. De locatie waar het zicht rondom vrij goed bleek te zijn was de Gorsdijk in het Groot Koninkrijk. Door de houtwal om het Heuvelman terrein moesten we wel een paar honderd meter die dijk inlopen. De volgende dagen was het echter slecht weer, pas op 19 en 20 augustus werd dat beter. Maar toen geen reigers! Daarna weer een aantal dagen met slecht weer, maar op 27 augustus keerde het tij. Nu moest het gaan gebeuren, en ze kwamen! In totaal telden we die dag 72 Purper- en 30 Blauwe reigers. Een reden voor ons om het gehele trekseizoen verder te gaan volgen. Er werd in totaal ca 52½ uur geteld op 27 avonden en bij 14 daarvan werden Purperreigers gezien. Dit dus zonder de 2 dagen met waarnemingen thuis. In totaal werden 343 Purperreigers, 178 Blauwe reigers en 68 ongedetermineerde reigers genoteerd. Uitgebreidere informatie per avond met windrichting enz. is terug te vinden in **bijlage B** "Purperreigertrek in de Hoeksche Waard 2010".

Hieronder nog wat verdere informatie over enkele zaken.

Windrichting: Op de avonden met NW, N of NO wind werd 84% van het in totaal getelde aantal Purperreigers gezien. 11% werd gezien bij een zwakke westen wind die in de loop van de avond vrijwel geheel wegviel. Bij het overige percentage was het vrijwel windstil met een oosten en zuidwesten wind.

Trekrichting: Veel reigers passeerden tussen de richtingen zuid en zuidzuidwest. Andere groepen trokken meer naar het zuidwesten. Dit verliep niet altijd in een strakke baan. Wij vonden eens een groep boven IJsselmonde die sterk ZW trok, maar na enige tijd kwamen ze toch onze richting op, vrijwel ZO. Echter ongeveer boven de Oude Maas zetten ze toch weer koers naar het ZW.

Groeps grootte en samenstelling: Wij zagen enkele eenlingen van zowel Purper- als Blauwe reiger overkomen. De 2 grootste groepen telden 31 ex., één met uitsluitend Purperreigers en de andere een gemengde groep Blauwe- en Purperreigers. Ik schat dat de meeste groepen zo tussen de 5 en 15 ex. groot waren. De samenstelling van de gemengde groepen was zeer variabel. Wij zagen o.a. groepen van 9 ex. waarvan er 1 een Purperreiger was, maar ook het omgekeerde was eens het geval. Een andere groep bestond uit 5 Blauwe - en 4 Purperreigers.

Omdat het onverwachts en voor de eerste maal was dat wij dit deden hadden we achteraf het idee dat we misschien wat meer informatie hadden kunnen noteren. Maar in ieder geval is vastgesteld dat ook in de Hoeksche Waard de Purperreigertrek gevolgd kan worden.

Bij Ridderkerk zijn de reigers, naar ik heb begrepen, meestal beter te zien. Bij ons komen ze vrij hoog en behoorlijk verspreid over.

Iets wat ons steeds meer begon op te vallen waren de verschillen in het aantal Purperreigers wat door Ridderkerk werd geteld en door ons. Vrijwel steeds werd slechts een deel van die reigers door ons waargenomen. De reigers die daar pal zuid of zuidzuidwest trekken passeren wel onze post in het Groot Koninkrijk. Gaan ze echt zuidwest dan kunnen ze zelfs bij Kuipersveer de Oude Maas oversteken en kunnen ze door ons niet meer worden opgemerkt.

Ook telden wij enkele malen meer Purperreigers dan Ridderkerk. Die komen dan vrijwel zeker uit het noordoosten (aannemelijk is de Zouweboezem) en passeren dan niet Ridderkerk. De Dordtse Biesbosch ligt weer ten zuidoosten (ca. 7 km oostwaarts) van ons en het lijkt ons onwaarschijnlijk dat de reigers die daar passeren ook over het Groot Koninkrijk zijn gekomen. Dat zou dan betekenen dat een (klein?) deel van de reigers dat ons passeert noch door Ridderkerk noch door de Biesbosch wordt waargenomen. Door het wegtrekken in meestal zuidelijke tot zuidwestelijke richting vanaf Ridderkerk zullen mogelijk slechts enkele van die reigers de Biesbosch passeren. De reigers van Ridderkerk en de Biesbosch zullen dus waarschijnlijk, volgens ons, meestal niet dezelfde zijn. En een deel dat het Groot Koninkrijk passeert zal ook niet altijd opgemerkt worden door de andere 2 telposten. Wellicht een idee voor ons om volgend jaar de richting van aankomst en doortrek goed in de gaten houden.

De meeste Purperreigers leggen de route naar de Zuid-Sahel af in minder dan een week. Ze vliegen vooral in de nacht en ochtend en rusten overdag (vogelnieuws van Vogelbescherming Nederland oktober 2010). Het is indrukwekkend om te weten dat de overvliegende vogels, geheel op eigen kracht, een weekje later de Sahel zijn overgestoken om daar de winter door te brengen.

Gebruikte informatie:

Trektellen.nl: de Gorzen, Ridderkerk / Dordtse Biesbosch

Najaarstrek Purperreigers waargenomen boven Ridderkerk 2002

Dank aan Rob Strucker voor het kritisch doornemen van dit verslag

Resultaten van de roofvogel inventarisatie 2010

Nog een slechtvalk territorium!

Martin Mollet

Ruim voor het begin van het broedseizoen was er al weer roofvogelspektakel te zien. In de winter van 2009-2010 was er namelijk een opvallend groot aantal **zeearenden** aan de zuidrand van de Hoeksche Waard te vinden. Op 9 januari bijvoorbeeld werden er 3 spelende zeearenden boven de Ventjagersplaten gezien waarvan er één zelfs met takken aan het slepen was. Deze vogels waren alle te jong om echt met nestbouw bezig te zijn maar het ziet er toch wel hoopgevend uit! Voor de Noordelijke Delta kwam men op basis van waarnemingen van verschillende mensen tot een totaal aantal van tenminste 7 verschillende exemplaren. Let wel: het gaat dan om de gehele delta inclusief de Biesbosch.

2010 was ook "het jaar van de **Bruine Kiekendief**": Gerard Ouweneel verzocht alle leden van de Vogelwerkgroep Hoeksche Waard om alle waarnemingen van bruine kiekendief door te geven. Dit leidde ertoe voor de gehele Hoeksche Waard (dus Oost én West) exclusief Tiengemetten maar liefst 46 paar konden worden geteld!

De **buizerds** deden het zeker niet slecht dit jaar: maar liefst 50 paar deden een poging en bij maar liefst 36 paar ging dat ook goed met gemiddeld 2,0 jongen per geslaagd nest leverde maar liefst 72 nieuwe jongen op! Opmerkelijk was dat er op 2 plaatsen 2 paar buizerds op slechts 280 meter van elkaar broeden. Van deze 4 nesten mislukte er één; de overige drie slaagden.

Op 1 juli vond Els Marijs een jonge buizerd die uit het nest was gevallen. Groot probleem: de nestboom bleek niet te beklimmen en dus kon het jong niet terug worden gezet. Het jong is daarom bij een nest met twee even oude jongen gezet; bij na controles is gebleken dat dit goed is gegaan want op 8 juli zaten er nog 3 gezonde jongen op het nest en op 28 juli zijn de 3 jongen (inmiddels uitgevlogen) ook nog in het nestbos gezien.

Aan de Broekseweg in Strijen was nog een bijzonder laat stel buizerd dat 2 jongen grootbracht. Op basis van waarnemingen (dus niet van metingen) is dit paar pas op 6 mei begonnen met de eileg. Daarmee is het zeker het laatste broedgeval dat we tot nu toe ooit vonden in de Hoeksche Waard. Omdat het legbegin niet op basis van metingen is bepaald, staat deze datum niet in de tabel.

Voor de **havik** zag 2010 er niet veel beter uit dan 2009. Er werden maar 4 territoria gevonden die met zekerheid bezet waren daarvan slaagden er slechts 2. Deze broedsels brachten wel 3 en 4 jongen groot en het is lang geleden (2001) dat we 4 jongen op een havik nest vonden ! In de Westelijke helft van de Hoeksche Waard ging het gelukkig wat beter met de havik.

Voor de **sperwer**, de **boomvalk** en de **torenvalk** was het "business as usual". De torenvalken worden vanaf dit jaar geïnventariseerd door een ander team (Ingrid en Mariska) maar omdat zij dezelfde methode volgen zijn de gegevens goed vergelijkbaar.

Sinds 2003 is er een paartje **slechtvalken** actief rond de hoogspanningsmasten bij de Haringvlietbrug en vanaf 2005 levert dat elk jaar een aantal uitgevlogen jongen op (in 2008 zelfs 4 stuks). Dit slechtvalkpaar, dat officieel natuurlijk niet in de Hoeksche Waard broedt, lijkt versterking te krijgen van een paartje wat al zeker 2 jaar in de buurt Nieuw-Beijerland een territorium bezet houdt, tot nu toe nog zonder succes. Dit jaar vond Janus Verkerk nog een paar dat een territorium hield en wel in '**onze**' Oostelijke helft van de Hoeksche Waard. Beide paren dus nog zonder succes maar als ze het voorbeeld van het "Haringvlietpaar" volgen hebben we hopelijk in de nabije toekomst misschien wel meerdere succesvolle slechtvalkbroedsels per jaar in de Hoeksche Waard!

De cijfers voor 2010:

Oost 2010 (2009 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	50 (36)	36 (23)	11 (5)	72 (49)	2,0 (2,1)
Havik	4 (6)	2 (2)	1 (2)	7 (4)	3,5 (2,0)
Sperwer	8 (8)	5 (6)	0 (1)	17 (21)	3,4 (3,5)
Boomvalk	5 (6)	4 (4)	0 (1)	8 (8)	2,0 (2,0)
Torenvalk	17 (16)	15 (8)	2 (3)	63 (29)	4,2 (4,0)
Slechtvalk	2 (1)	1 (1)	1 (-)	2 (2)	- (-)
Totaal	86 (73)	64 (44)	15 (12)	169 (113)	-

West 2010 (2009 tussen haakjes)	Actieve Territoria	Succesvolle Paren	Mislukt	Aantal Jongen	Gem. Aantal Jongen
Buizerd	24 (18)	10 (9)	4 (3)	21 (12)	1,9 (1,3)
Havik	5 (6)	4 (5)	1 (1)	7 (8)	1,8 (1,6)
Sperwer	5 (4)	4 (3)	- (-)	8 (5)	2,0 (1,7)
Boomvalk	1 (1)	1 (1)	- (-)	2 (2)	1,0 (2,0)
Torenvalk	5 (4)	5 (4)	0 (-)	19 (11)	3,8 (2,8)
Slechtvalk	1 (-)	- (-)	1 (-)	- (-)	- (-)
Totaal	41 (36)	24 (22)	6 (9)	57 (38)	-

Hierbij wil ik de volgende personen **hartelijk bedanken** voor hun hulp (in alfabetische volgorde): André de Baerdemaeker, Han Benard, Martin Benard, Rob Burgmans, Peter van Geneijgen (WSN), Anton Giljan(NM), Ad Groeneveld, Michel Hitzerd, Dick van Houwelingen, Pleun Klein, Jacqueline Kok, Menno Korbijn, Arjan Leeuwenburgh, Arie en Leen vd Linden, Els Marijs, Eduard Reuver(NM), Cees Slui, Norman van Swelm/Vogelringstation Voorne, Ronald in't Veld (SBB), Ingrid Verbiest, Janus Verkerk, Henk Visser, Mariska v/d Vlugt, Remco Zielstra en de terreineigenaren.

De Tuinlijster

Hans Westerlaken

Onwillekeurig zal u denken, dat het hier om de merel gaat, ook een lijsterachtige, of wellicht de wat schuwere zanglijster. Niets is minder waar. De tuinlijster is een persoon, die bijhoudt welke soorten vogels hij of zij in de tuin heeft gezien. Nu is het begrip tuin en ook het begrip zien, rekbaar. Veel tuinlijsters betrekken dan ook alle vanuit de tuin geziene of gehoorde vogelsoorten bij hun “vanuit de tuin-lijst” en noemen dat dan hun tuinlijst. Dit komt naar mijn mening vooral door een gebrek aan soorten, die “echt” in de tuin zitten. Tuinlijsten vergt niet alleen kennis van de huis -, tuin en keukensoorten, maar gaat veel verder. Hoe vaak heeft u zich niet afgevraagd “Wat was dat stipje in de verte ? Was dat geen ?” Of dat snelle kleine vogeltje dat me zo zeer deed denken aan ? Hoorde ik nu een grasmus ?

Een mogelijkheid tot het zien van een schaarse of zelfs zeldzame soort behoort tot de mogelijkheden. In 2010 werd zelfs een geheel nieuwe vogelsoort voor Nederland, de Oosterse tortel, in een tuin in Friesland gezien en hield een Baltimore troepiaal zich langdurig op in een woonwijk in de buurt van Alkmaar. De nachtzwaluw, die ik ooit op een bankje in een achtertuin in Honselersdijk zag zitten , mag ook uniek genoemd worden. Ook gezien de jaarlijks tuinvogeltelling van VBN en Sovon moet het belang van het tuinlijsten onderkend worden. Sovon heeft zelfs het project MUS (Meetnet Urbane Soorten) lopen. Je zou kunnen stellen dat het fundament voor het vogelkijken vaak in de tuin gelegd wordt.

Natuurlijk kan de ene tuinlijster niet met de andere vergeleken worden. Iemand met een tuin, die uitziet over een natuurgebied zal in de loop der jaren veel meer soorten aan zijn tuinlijst kunnen toevoegen dan minder bedeeden. De uitdaging moet dan ook vanuit de waarnemer komen en hij of zij moet binnen de grenzen van de mogelijkheden werken. Ook de vogelkennis is erg belangrijk, met name de geluidenkennis. In de inmiddels kleine dertig jaar, die ik naar vogels kijk heb, ik binnen de Hoeksche Waard op vier verschillende plaatsen tuinlijsten bijgehouden (**bijlage C**).

De eerste lijst ontstond in mijn prille, autodidactische vogeljaren op de voormalige Proeftuin “Naar Beter Fruit “ te Numansdorp. Terugkijkend op die lijst van 85 soorten kan ik concluderen dat die geluidenkennis toen tekortgeschoten moet hebben vanwege het grotendeels ontbreken van steltlopers als bijvoorbeeld regenwulp en witgat, soorten die je normaal gesproken in de loop der jaren over elke willekeurige tuin in de HW over hoort komen. Ook prijken haast geen bijzondere soorten op de NBF-lijst, maar toch wil ik een waterral op de voederplaats (echt in de tuin dus) aan het begin van de winter 1985-86 evenals de bijna jaarlijks terugkerend beflijsters en de rotgans waarvoor ik op het dak van de schuur moest klimmen om hem te kunnen zien in het stukje weiland tegenover de Alexanderhoeve ,niet onvermeld laten.

Mijn tweede tuinlijst was qua potentie niet zo hoog. Een positie midden in 's-Gravendeel, de Groene Kruisstraat, en met weinig uitzicht is niet zeer gunstig. Een beetje ambitieuze tuinlijster let hierop bij aanschaf van zijn volgende huis. Een pré was wel de aangrenzende tuin, die op Google Maps één van de grotere groenstroken van het dorp bleek te zijn. De lariks trok de belangstelling van een groepje kruisbekken Ooit trof ik daar 's-morgens een groepje grote barmsijzen aan en had ik het geluk tijdens het buiten eten ergens begin september een mannetje roodpootvalk laag over te zien vliegen. De meest bijzondere waarneming was toch echter die matkop, die al roepend, de aangrenzende tuin doorkruiste.

En zoals verwacht waren de 2 ½ jaar wonen met uitzicht op het Oudeland van Strijen de meest productieve . Uren tuurde ik over het gebied en was de tuin haast niet meer uit te slaan. Ik kreeg dan ook, zoals te verwachten viel, heel wat krenten voorgeschoteld zoals roodhalsgans, grauwe kiekendief, visarend, kraanvogel , rosse en IJslandse grutto, paapje, beflijster, de aangrenzende rietkraag was goed voor sprinkhaanzanger, snor en blauwborst (ik had het belang van geluidenkennis al aangekaart). Braamsluiper, grasmus en zwarte en gekraagde roodstaart waren slechts incidentele passanten. Met behulp van Arie en Leen van der Linden en een zeer ruime interpretatie van de tuinlijst kon ik ook nog met de telescoop vanuit het slaapkamerraam een vliegende groep dwergganzen toevoegen.

Het betrekken van de voorlopig laatste woning in een woonwijk in 's-Gravendeel had het, naar later bleek, grote voordeel tegenover een vijver te liggen. Niet alleen het feit, dat er een vijver ligt, is erg prettig voor de tuinlijstingestelde vogelaar, echter een zeer fijne bijkomstigheid hier is, dat deze vijver ondanks het toch wel zware winterweer van de afgelopen jaren, nog nooit geheel dichtgevroren is geweest. Zodoende heeft ie vanaf medio augustus 2008 al voor leuke verrassingen gezorgd. Hoewel het nu vanwege weer een pittige winter wellicht lastiger zal gaan worden, is de ijsvogel een frequent geziene gast. De winterconcentratie van soep- en wilde eenden in de bijt trekt nog wel eens een vreemde aan. Zo passeerden kuifeend, wintertaling, krakeend, slobeend en tot mijn stomme verbazing zelfs een man pijlstaart de revue. De 's avonds overvliegende smienten kwamen via de hoorlijst binnen. Ook een opzienbarende waksoort was de grote zilverreiger, die door de honger gedreven zijn belangstelling toonde voor het voederen van de eenden. Ook uitgevroren waren een verward voorbijvliegende houtsnip, een watersnip, die de oprit opliep en een waterral. Toen het erg penibel werd qua voedselvoorraad deden in 2010 tot maar liefst zeven rietgorzen de tuin aan; een ritueel dat zich dit jaar herhaalde. Dat grasmussen zich tijdens de trek zelfs in woonwijken vertonen, bleek dit voorjaar toen een eerstejaars mannetje zijn nog niet geheel geperfectioneerde zang ten gehore bracht.

Andere elementen die nog meespelen bij het tuinlijsten, zijn de milieuvriendelijkheid, de spanning van een toevoeging van een nieuwe soort, de eventuele competitie met collega-vogelaars en de verslavende werking.

Het behoeft geen uitleg, dat je geen kilometer hoeft te rijden voor je tuinlijst en je zodoende het milieu spaart. Een nieuwe soort zien, in welke hoedanigheid dan ook, brengt een zekere spanning met zich mee. Dit wordt nog versterkt door het feit dat je na een aantal jaren, als de voorspelbare soorten zijn waargenomen, je plotseling totaal onverwacht een groep van 24 ooievaars over je huis ziet komen. Ook kan je je afvragen waarom je bepaalde soorten juist niet hebt gezien. "Die havik broedt toch niet zo ver hier vandaan en die had ik al lang hier moeten zien of die baltsende tureluur die met noordwestelijke wind duidelijk hoorbaar zou moeten zijn?"

Uitermate pijnlijk kan het zijn als een collega-vogelaar met nonchalance opmerkt een zwarte ooievaar boven zijn huis had cirkelen of een zingende roodmus half wakker wordende, hoorde. Verhalen over een boomklever of een appelvink op de voedertafel zijn schrikbeelden voor elke rechtgeaarde tuinlijster in deze contreien. Dat mensen ook scherper op gaan letten bleek volgens mij uit de minimaal drie meldingen van rietgorzen uit andere Hoekse Waardse tuinen deze winter.

Soms moeten er keuzes gemaakt worden tussen een dagje vogelen of toch de tuin opknappen, want dat moet tenslotte ook gebeuren. En na een tijdje geen nieuwe tuinlijstsoort toegevoegd te hebben, kunnen er ontweningsverschijnselen ontstaan. "Ik kan nu wel weer naar de trektelpost gaan, maar misschien vliegt er thuis ook wat leuks over". Dat is een goed moment om de tuin weer eens aan te pakken. En soms niet zonder resultaat. Die overvliegende appelvink was anders toch wel lastig geworden en die tuinfluiter had ik anders nooit gehoord. En de tuin ziet er ook weer behoorlijk uit.

Tenslotte nog wat aanbevelingen voor mensen, die ook enthousiast geworden zijn: 1. Maak de tuin katten-proof 2. Voer bij, vooral in de winter bij. 3. Probeer altijd in een positie te zitten met uitzicht op de tuin. 4. Heb altijd een verrekijker in de buurt 5. Bij mooi weer altijd in de tuin eten en koffie drinken 6. Geneer u niet als u op een mooie zomeravond met visite buiten zit de verrekijker naast u te leggen voor eventuele ornithologische calamiteiten.

Wat zou een artikel over tuinlijsten zijn zonder lijstjes? Onderstaand vindt u dan ook mijn vier Hoeksche Waardse Tuinlijsten gecombineerd. Zelfs uit zo iets simpels kunnen we al wat trends zien zoals het tot 1985 het niet waarnemen van Turkse Tortels op het NBF, de toename van de zwartkopmeeuw en de grote zilverreiger en de teleurgang van de zomertortel.

Hoekschewaardse broedvogels in 2010

Frank van Gessele

In 2010 zijn gegevens verzameld van broedvogelinventarisaties van de volgende gebieden: s-Gravendeel: **Groot Koninkrijk** (polder en rietgors), **polder de Mijl, de Mijl/Nieuwland** en het **Nieuwe Poldertje** (Arie +Leen vd Linden)

Strijensas: **Esscheplaat**, (VWG afd. oost, Peter de Barse)

Zuid-Beijerland: BMP-plot **Groote Gat** (Rob ter Horst, Lodewijk Ouwens)

Goudswaard: **Korendijkse Slikken** (Gert Huijzers +NM)

Heinenoord: BMP-plot **Buitenzomerlanden** (VWG afd. noord, Sjoerd Reinstra)

Oud-Beijerland: **Vlietmonding** (VWG afd. noord, Sjoerd Reinstra)

Oud-Beijerland: **de Staart, Klein Profijt** (R. Polderman)

Numansdorp: **Hoogezandsche Gorzen** (Gerard Ouweneel)

Numansdorp: **Oosterse Bekade Gorzen** (Gerard Ouweneel)

Strijen: **Oudeland van Strijen** (meetnet weidevogels)

Zuid-Beijerland: **Oosterse Laagjes** (meetnet weidevogels)

Zuid-Beijerland: **Griendweipolder** (meetnet weidevogels)

Een nagenoeg compleet overzicht van de broedgevallen van **roofvogels** werd weer aangeleverd door Martin Mollet. Broedgevallen van de **IJsvogel** werden weer verzameld door Janus Verkerk, evenals die van de **uilen**. Jan-Pieter van Bennekom publiceerde reeds de resultaten van het **Huiszwaluw- en Oeverzwaluwproject** in een jaarverslag. Tenslotte zijn door diverse waarnemers (Janus Verkerk, Menno Korbijn e.a.) nog territoria doorgegeven van een groot aantal (schaarse) soorten.

In deze samenvatting zijn behalve de Hoeksche Waard, ook begrepen het eiland Tiengemetten, de Sasseplaat en de broedlocatie van de Slechtvalk in de hoogspanningsmast op de Haringvlietbrug. De Ventjagersplaten worden separaat vermeld.

Voor gedetailleerde informatie over de afzonderlijke broedvogelinventarisaties wordt verwezen naar de diverse rapportages.

De hier gepubliceerde soorten en aantallen zijn dus een weergave van de resultaten in de geïnventariseerde (kern)gebieden en niet van een integrale broedvogelinventarisatie.

De aangeleverde gegevens bieden voldoende basis om een goede kwalitatieve indruk te geven van de Hoekschewaardse broedvogels van het afgelopen jaar.

Over de kwantiteit kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan. Het moge duidelijk zijn dat de gegeven aantallen minder nauwkeurig worden naarmate de soort algemener wordt. De voornaamste reden hiervoor is dat de zeldzame en schaarse soorten relatief meer aandacht genieten dan de algemene soorten.

Er zijn in de Hoeksche Waard incl. het eiland Tiengemetten **111** soorten (zekere en waarschijnlijke) broedvogels vastgesteld (**bijlage D tabel 1**). Drie soorten, **Dwergstern** (Oosterse Bekade Gorzen), **Tapuit** (Korendijkse Slikken) en **Bonte Vliegenvanger** (Hoogezandsche Gorzen) hebben mogelijk gebroed.

In 2009 werden nog 107 soorten vastgesteld. Het aantal broedvogelsoorten hangt uiteraard sterk samen met de mate en intensiteit waarin de Hoeksche Waard in een bepaald jaar is geïnventariseerd en de kwaliteit van de onderzochte gebieden. In 2008 (115 soorten) werden bijvoorbeeld, in tegenstelling tot 2009 en 2010, de Oeverlanden en het eiland Tiengemetten integraal op broedvogels onderzocht.

In 2010 werden 2 soorten toegevoegd aan de lijst van Hoekschewaardse broedvogels (**Bijlage D tabel 2**): de **Kleine Mantelmeeuw** kwam tot broeden op het Oudeland van Strijen-Noord. De soort werd begin juni op het nest gezien (A+Lvdl).

Een hevig alarmerend paartje **Boompieper** met minimaal 2 jongen werd waargenomen op 20.06 op de Zeehondenplaat (RtH). Ook is in april/mei een zingend exemplaar vastgesteld nabij de Leidingstraat

(MK). Deze soort moet de komende jaren in de gaten worden gehouden want breidt haar areaal vanuit de Biesbosch uit.

Niet meer tot broeden ten opzichte van 2009 kwamen **Steltkluit** en **Kleine Bonte Specht**. Het aantal broedparen van de **Boomklever** wist zich te verdubbelen: zowel op het Hof van Moerkerken als op de Hoogezandsche Gorzen werden territoria vastgesteld.

Nog een correctie: de **Graszanger** uit 2005 is als broedvogel geschrapt van de lijst. Bij nadere studie bleken de waarnemingen niet aan de geldende criteria te voldoen om de soort als broedvogel aan te merken. Overigens wordt de soort de laatste jaren regelmatig waargenomen (**Bijlage D tabel 6**). Een en ander brengt het totaal aantal broedvogelsoorten van de Hoeksche Waardse lijst op 141, waarvan 8 exoten (**Bijlage D tabel 3**).

Van de Ventjagersplaten werden weer de voorlopige resultaten van de kustbroedvogels ontvangen van Rijkswaterstaat Waterdienst. Er werden elf soorten gemeld (incl. Aalscholver en Lepelaar). Vijf soorten broedden in 2009 uitsluitend op de Ventjagersplaten : **Aalscholver, Lepelaar, Zilvermeeuw, Geelpootmeeuw en Grote Mantelmeeuw** (**Bijlage D tabel 4**).

In totaal herbergden Hoeksche Waard , Tiengemeten en de Ventjagersplaten in 2010 samen dus 117 soorten broedvogels.

Er broedden in het afgelopen jaar 31 Rodelijstsoorten in de Hoeksche Waard (**Bijlage D tabel 5**) en 2 Rodelijstsoorten (uitsluitend) op de Ventjagersplaten.

Alle waarnemers worden weer van harte bedankt voor hun inzendingen en meldingen.

Tabellen in Bijlage D:

1. *Broedvogels Hoeksche Waard en Ventjagersplaten in 2010*
2. *Nieuwe broedvogels HW >1999*
3. *Meerjarenoverzicht broedvogels Hoeksche Waard (<1999-2010)*
 - 3a. *Verklaring begrippen*
4. *Meerjarenoverzicht kustbroedvogels Noordelijke Ventjagersplaten (1983-2010)*
- 5a. *Broedvogels van de Rode Lijst (Hoeksche Waard - totaal)*
- 5b. *Broedvogels van de Rode Lijst (Hoeksche Waard 2010)*
- 5c. *Criteria Rode Lijst*
6. *Mogelijke broedvogels (discussiesoorten)*

Trektellen 2010

Menno Korbijn

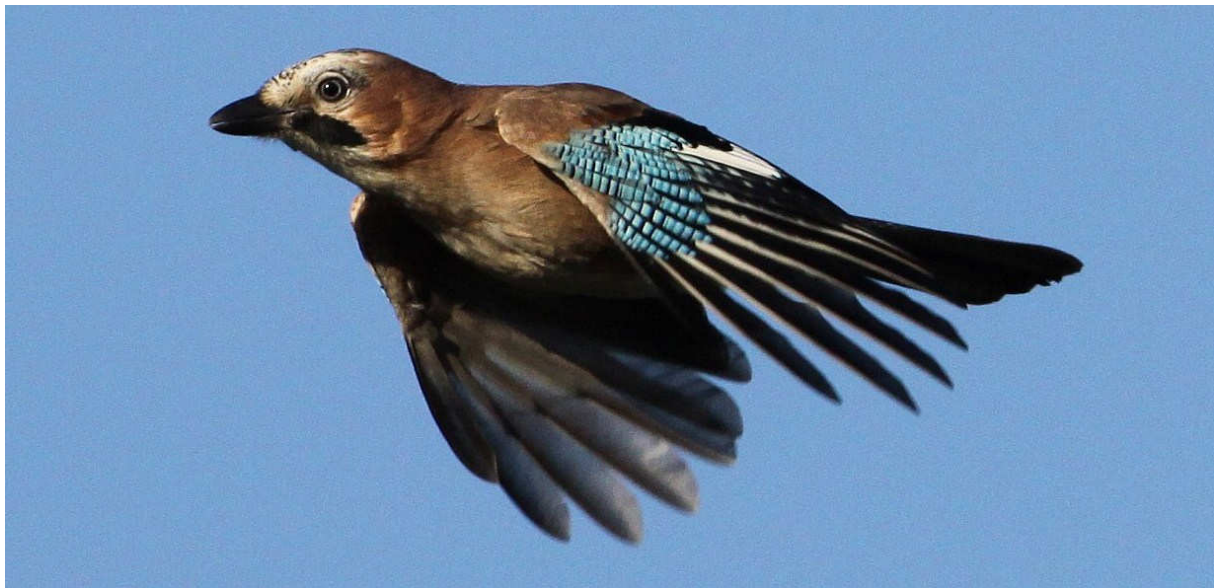
Het trektel seizoen van 2010 was er één met leuke fenomenen als Gaaientrek, Mezen en een goed jaar voor Kepen en Kramsvogels (beide dit jaar in de top tien) en ook de Pestvogelinflux van eind oktober was uiteraard mooi om mee te maken, daarnaast waren er ook dit jaar weer een aantal verrassingen die het trektellen boeiend blijven maken in het alweer 6e jaar dat er fanatiek gekeken wordt.

Het op één na laatste weekend van augustus werd het telseizoen geopend met als hoogtepunten 3 Wespdieven en 1 overtrekkende Visarend, daarnaast nog 2 Visarenden TP die gezamenlijk met allebei een vis op typische wijze tussen de poten naar elkaar roepend even bleven rondhangen. Begin september kwam de 1e grote klapper, een Ortolaan over de Buisleiding op de 4^e van deze maand. De interne wenslijst op de telpost is voor iedereen die regelmatig vogelt wel in te vullen maar juist soorten waar je eigenlijk helemaal niet op rekt komen voorbij, een Zwarte Specht valt in die categorie en kwam op 11 september langs gegolft. Ons in verbazing achterlatend.

Het feit dat de telpost nogal beschut ligt (Een lint van grienden zowel oostelijk als westelijk vanaf het punt waar we staan) heeft zowel voor als nadelen. Iets wat wel opvalt en waarschijnlijk hier mee te maken heeft zijn de vrij grote aantallen Kruisbekken ten opzichte van omliggende telposten en in september werden op 2 dagen mooie aantallen gezien: op 11 september 25 ex. en op de 19^e vlogen er 35 Kruisbekken over.

Verder kwam in september Gaaientrek op gang met op de 25^e de eerste echte aantallen (57ex.) en de hoogste aantallen werden op de overgang van september/oktober gezien.

Het was een grappig gezicht om de "Gaaientreintjes" meestal bestaand uit 10-20 vogels als een lang lint het open stuk bij de telpost te zien oversteken, met vrijwel altijd als heel de club al voorbij was nog 1 achteraan komertje.

Gaai op trek (foto: Gert Huijzers)

In september kwam er ook mezentrek op gang met op de 25^e al leuke groepen Pimpelmezen en op deze dag ook de 1^e Boomleeuweriken van het seizoen.

Oktober is toch de maand waarin het meest gebeurt en de opening van deze maand was op de 1^e ijzersterk, 3 Visarenden, 3 Smellekens, 43 Kruisbekken, en een Gaaienrecord van 173 stuks.

Bovendien zagen we op die dag de eerste keer 2 Zeearenden TP.

Een dag later tijdens de Euro Birdwatch was het gedaan met grote aantallen (grijs begin van de dag?) maar was wel weer een dag met de enige Rode Wouw van het seizoen en 2 Boomklevers als nieuwe telpostsoort. De derde oktober was een telling om in te lijsten met de eerste goede Vinkentrek van het seizoen (6098 ex.) en naast een Klapekster een prachtig aantal van 7 Smellekens waarvan er 1 het

snelheidsrecord op de telpost verbrak door even te gaan jagen. Ook de 355 Zwarte en ruim 700 Pimpelmezen van deze dag mogen niet onvermeld blijven.

De tweede week van oktober draaide de wind van Oost naar Noordoost en om vervolgens uit een Noordelijke richting te gaan waaien. En wind uit die richting vaak in combinatie met grijs weer leveren de slechtste omstandigheden op voor de trekteller, omdat bij meewind de vogels onzichtbaar hoog over komen.

Zolang de wind nog Oost was viel er nog wel wat te beleven op de telpost zoals 15 Ooievaars op de 10° en een Europese Kanarie op de 11° , maar daarna kon de verreijkijker wel in het vet voor een tijdje en het werd vanaf de laatste 10 dagen van oktober weer beter met vooral aan het eind van oktober een aantal goede dagen.

Ook dit jaar weer een regentelling met goede aantallen op de 23° , een nieuw dagmaximum Vinken (6806) en ook Kramsvogels kwamen in mooie groepen voorbij.

Op 28 oktober voor het eerst Pestvogels over de telpost. Zijn Pestvogels ergens neergestreken dan valt altijd op dat ze heel rustig en tam zijn, maar op trek gedragen ze totaal anders: vrijwel alle geziene Pestvogels kwamen met een noodgang voorbij en het is dat er bij de kenmerkende roep dan een belletje gaat rinkelen zodat ze nog net op tijd zijn op te pikken om ze nog even na te kijken.

Vanaf eind oktober worden er ook Goudvinken gezien, met op de 29° een telpostrecord van 9 stuks.

Op de 31° leuke aantallen Appelvinken met 1 keer een groep van 6 die een paar rondjes over de telpost doen en zich mooi lieten zien. Rond deze tijd ook een aantal Geelgorzen en op de 30° 2 “Eurokanaries” en een late Buidelmees.

Dat een goede dag slecht te voorspellen is bleek maar weer eens op 7 november, een blik op Buienradar vooraf en ook nog eens matig zicht buiten deed me besluiten maar 2 boterhammen mee te nemen “want ik ben vast zo weer thuis”. Het liep totaal anders.

De Koperwieken en Kramsvogels vlogen die dag de spreekwoordelijke vouwen uit mijn broek en ook de 15 Pestvogels waren een leuke bonus. Met een hongerklop en een paar uur rekenwerk kwam ik thuis.

Hierna was de koek wel op al was een IJsgors op 21 november erg welkom. En lang leek het erop dat een hoog over het Hollands Diep overvliegende Buizerd op die dag de laatste vogel van het seizoen zou zijn. Maar in December kwam er nog een toetje, door sneeuwval het weekend voor de Kerst kwam er nogal wat vogelbeweging op gang met vooral Ganzen maar ook bescheiden trek van Kramsvogels en Veldleeuweriken was te zien.

En zo werd een mannetje Blauwe Kiekendief over een totaal wit Hoogezand de afsluiter van dit teljaar. Hierbij wil ik alle medetellers bedanken voor de bijdrage aan de tellingen.

Tabel met de top tien van totale aantallen op de telpost in 2010

1	Vink	35108
2	Spreeuw	30443
3	Koperwiek	22559
4	Kramsvogel	17203
5	Houtduif	14143
6	Kolgans	6516
7	Pimpelmees	3652
8	Keep	3377
9	Kievit	2876
10	Grauwe Gans	2803

Zie ook nog de totalen van 2010 in **bijlage E**.

Verslag roofvogeltelling januari 2011

Janus Verkerk

Alweer voor de 27 ste keer werden in de winter 2010/2011 in de Hoeksche Waard en Tiengemeten alle roofvogels geteld. Het eerste telweek-end was vastgesteld op 15/16 januari. De meeste blokken werden ook daadwerkelijk geteld in het eerste week-end. De telomstandigheden waren redelijk.

Bekend gegeven is natuurlijk dat het weer voorafgaand aan de telperiode van groot belang is op het aantal roofvogels in onze omgeving. Strenge winters beïnvloeden de uitslag in hoge mate, zeker daar waar het gaat om een soort als de Torenvalk. Half december viel de winter in met grote hoeveelheden sneeuw en voor het eerst sinds jaren was Nederland met kerst gehuld in een dik pak sneeuw. Muizen werden geheel of gedeeltelijk onbereikbaar en veel Torenvalken kregen het moeilijk. Een gemiddelde telling met zachte winters levert een aantal van rond de 100 Torenvalken op met uitschieters naar boven. Nu bleef de teller steken op 50 getelde exemplaren, voor strenge winters een normale uitslag. Wel opvallend was het feit dat Torenvalken in vrijwel alle blokken werden gescoord en er leek dan ook sprake van een gelijkmatige verdeling over de Hoeksche Waard.

De soort die vrijwel volledig verantwoordelijk is voor de totaaluitslag per jaar is de Buizerd. Bekend gegeven is dat de broedpopulatie sterk is gestegen. Maar ook het aantal overwinterende Buizerds laat een stijgende tendens zien. Zo overwinterden begin jaren '80 zo'n 50 Buizerds in de Hoeksche Waard. Begin jaren '90 was dat aantal al verdubbeld terwijl in het begin van het nieuwe millennium al meer dan 200 Buizerds bij ons verbleven. In 2006 ging de teller voor het eerst over de 300 en afgelopen telling was goed voor maar liefst 349 getelde exemplaren, net onder de recordtelling van 2009. (362) Een absoluut record per volledig atlasblok was gereserveerd voor blok 43-15 waar niet minder dan 48 Buizerds in een blok werden genoteerd. Het ernaast gelegen blok 43-16 had het laagste aantal namelijk 19 stuks.

Na een opvallend sterke doortrek begin oktober van Ruigpootbuizerds in zuid Zweden was het afwachten of daar iets van te merken zou zijn in de delta. In de daaropvolgende weken werden op alle trektelposten in Nederland regelmatig "ruigpoten" waargenomen, vaak zelfs meerdere exemplaren tegelijk. Een aantal daarvan bleef hangen binnen onze landsgrenzen en ook in de Hoeksche Waard en Tiengemeten was sprake van minimaal 2 overwinterende exemplaren. Veel vogelaars konden zich dus eindelijk weer eens vergapen aan deze magnifieke roofvogel.

Sperwer en Havik scoorden geheel volgens verwachting. Ook deze beide soorten doen het uitstekend als broedvogel hoewel de opmars van de Havik tanende lijkt. Wat wel opvalt is dat het winterbestand van de Sperwer al vanaf de eerste tellingen zo tussen de 10 en 20 exemplaren schommelt en dat het winterbestand van de Havik duidelijk lijkt gekoppeld aan de ontwikkeling van het broedbestand. De laatste soort maakte begin jaren '90 voorzichtig zijn opwachting om pas begin 2000 wat door te breken. Nu is een geteld winterbestand van rond de 10 exemplaren (9 in deze telling) het normale beeld.

Het overwinteren van Bruine kiekendieven in zachte winters is een bekend gegeven. Toch bleven er ondanks de felle koude in december nu ook een klein aantal hangen. Zo werden er in de Hoeksche Waard en op Tiengemeten bij elkaar 4 exemplaren gezien. Na de telperiode werd nog een exemplaar gezien bij de klassieke slaappleaats in het Oude Land van Strijen. Blauwe kiekers zijn tegenwoordig landelijk gezien duidelijk schaarser dan voorheen. In totaal werden 8 exemplaren waargenomen en een aantal tellers kon genieten van prachtige mannelijke exemplaren, een streling voor het oog!

Een minder algemene soort is het Smelleken. In de telling werd geen enkel exemplaar gezien maar in de telweek werd door anderen gelukkig nog wel een exemplaar gescoord in de Eendrachtspolder.

Overwinterende Zeearenden zijn de laatste jaren standaard. Al vanaf augustus kunnen aan de zuid rand van de Hoeksche Waard Zeearenden worden gezien en in combinatie met het gehele Biesbosch gebied is een minimum van 5-8 overwinterende exemplaren geen uitzondering. Dit jaar weliswaar wat minder dan het topjaar 2010. Tijdens de vogeltrektellingen in oktober op de telpost zuidpunt Hoeksche Waard waren ze vrijwel altijd wel te zien, vaak 2 exemplaren tegelijk. In het nieuw ontwikkelde natuurgebied Oosterse bekade gorzen werden begin oktober zelfs 3 exemplaren gezien. Eenzelfde aantal werd geteld op een slaappleaats in de Dordtse biesbosch nabij de bruggen van Moerdijk. In de wintertelling werd één exemplaar opgemerkt. Ten tijde van de telling was de echte hotspot meer gelegen bij de Hellegatsplaten waar op dat moment minimaal 2 exemplaren verbleven, net buiten ons gebied dus.

Grillig is door de jaren heen het scoreverloop van de Slechtvalk. Dat is op z'n minst vreemd want doorgaans laten de vogels zich gemakkelijk zien en zijn ze ook nog eens plaatstrouw. In ieder geval was 2011 een uitschieter in positieve zin met 11 getelde exemplaren in de Hoeksche Waard en 2 op Tiengemeten. Afgelopen zomer was er ook nog eens sprake van 3 zomerterritoria. Dat blijft dus opletten geblazen. Scherpe waarnemers weten dat er soms gekleurde exemplaren bij zijn want veel in Nederland of België broedende Slechtvalken worden geringd. Welnu, één kleuring kon worden afgelezen. Het bleek te gaan om een Belgische man Slechtvalk die 3 mei 2010 geringd was als nestjong in de gemeente Balen uit een broedsel van 4 jongen.

In totaal werden in de Hoeksche Waard 446 roofvogels waargenomen een mooie score maar geen recordtelling (**bijlage F tabel 1 en 2**).

Het eiland Tiengemeten blijft een lastig te tellen gebied. De coördinator ontving van vele bezoekers gegevens die onderling nogal sterk van elkaar verschilden. Sommigen hadden het geluk de overwinterende Ruigpoot te zien, anderen zagen Slechtvalken, Havik, Blauwe- en Bruine kiekendief. De gepresenteerde tabel is een zo eerlijk mogelijke weergave van de vogels vooral opgemerkt door de teller en aangevuld met gegevens van derden. Het totaal aantal betreft dan 29 getelde roofvogels.

Klaar voor Oeverzwaluwen

Janus Verkerk

Afgelopen jaar kwamen in de 2 grootste kolonies, die in de APL en bij het voormalige Suikerunieterrein, zo'n 700 paren Oeverzwaluwen tot broeden. Een daverend succes. Maar ieder jaar betekent dit dat de wanden aan de kolonies opnieuw steil gemaakt moeten worden. Een behoorlijke klus. De afspraak is dat Staatsbosbeheer de kraan levert en het handwerk door ons wordt gedaan. Met ingang van 2011 zijn we in de Hoeksche Waard weer een grote Oeverzwaluwwand rijker geworden n.l. die van de Oosterse Bekade Gorzen. (OBG) Deze is qua omvang te vergelijken met die van de APL alleen is de grondstructuur er anders.

Op het Suikerunie terrein is een nieuw en groot stuk van de Oude Maas oever ingezakt en ligt ook weer een groot stuk klaar voor de Oeverzwaluwen. Hier lijken echter werkzaamheden te gaan plaatsvinden om de oever beter te beschermen, geen goede ontwikkeling voor de zwaluwtjes. Tezamen met de bekende wand in de APL ligt er nu bijna 100 meter steil talud klaar op zeer strategische en goed gekozen plekken. We zijn dan ook reuze benieuwd naar de resultaten dit jaar. Kijken jullie mee?

Foto's (Janus Verkerk): APL polder (boven) en Oosterse Bekade Gorzen (onder)

‘Ontwilging’ op de APL

Dick van Houwelingen

Onder zeer gunstige weersomstandigheden verzamelen op 29 januari zich elf man en één vrouw zich bij de middelste parkeerplaats van de “Oeverlanden Hollands Diep”. Een achttal Wilde zwanen zien het schouwspel argwanend aan en zwemmen wat verder van de kant af. Zij vragen zich wellicht af wat er staat te gebeuren met al die spades, batsen, rugzakken, boot, auto’s en zwaar ingepakte mensen. Deze twaalf mensen zijn een samenraapsel van de BMP-telploeg van Peter de Barse en de weidevogelgroep. Ook Martin Mollet heeft zich hiertussen weten te wringen. Het geheel is georganiseerd door Marianne in samenspraak met SBB. Hun missie voor deze dag is het verwijderen van de wilgen op het kleine eiland in de APL en zo mogelijk op een paar andere eilanden. Het vriezende weer zorgt voor mooie beelden en voor nog mooiere uitdagingen. Het eiland is alleen te bereiken met een boot, denken we, later zal blijken dat het water zo laag staat dat ook over het slik het eiland te bereiken is. Vol enthousiasme wordt de boot door het krakende ijs en slik getrokken. We wanen ons in Nova Zembla! De eerste ploeg wordt door Ronald in ’t Veld overgezet en steekt de eerste spades op de grond. De hal blijkt intussen zo’n 5 cm in de grond te zitten en de spades zijn met geen mogelijkheid hier doorheen te krijgen.

De stootijzers worden erbij gehaald en hiermee wordt de grond open gebeukt. Ronald laat zien hoe je het beste een wilg van zo’n vijf meter met kluit en al verwijderd. Graaf op een halve meter van de stam een geul, laat drie mensen aan de boom gaan hangen, diametraal steekt een ander met een spade de wortels los en dan gezamenlijk ronddraaien. Voor je het weet ligt die wilg horizontaal en wordt de klei tussen de wortels uitgestoken. Het gat wordt weer opgevuld en de boom wordt met vereende krachten in de diepe geul geworpen. Na goed tweeënhalf uur staat er geen boom meer, is de oude vegetatie verwijderd en hebben we ook nog koffie gedronken. De keuze is snel gemaakt: “Op naar het volgende eiland!”

Maar waarom al die ontwilging, laten we de natuur zijn gang niet meer gaan? Dat is natuurlijk een optie. We zouden dan op den duur veel mooie broedende vogelsoorten gaan missen. De afgelopen jaren hebben de volgende kale grondbroeders er al hun ei gelegd: Zwartkopmeeuw, Kokmeeuw, Visdief, Kleine plevier, Bontbekplevier en Kluut. Die willen we liever niet kwijt natuurlijk! We hebben met onze actie weer een biotoop gemaakt die vergelijkbaar is met zo’n zes jaar geleden. Met SBB is intussen de afspraak gemaakt dat dit

een jaarlijks vrijwilligersactiviteit gaat worden. Ons plan is ook om de eilanden in de OBG in de toekomst hierbij te betrekken. Wellicht zijn er meer eilanden in natte natuurgebieden die een dergelijke schoonmaakbeurt nodig hebben? Intussen zijn we op het volgende eiland aangekomen en is de soep en worst gebracht. Dit alles moet nog wel opgewarmd worden. En terwijl ons op de bomen storten warmt Ronald al dit heerlijk op achterin zijn auto. Als hij om 12.30 roept dat alles warm is staan er nog slechts een paar bomen, we krijgen de slag helemaal te pakken! Na de overheerlijke lunch gaan we nog terug om het werk af te maken om het eiland letterlijk glad achter te laten. Halverwege de middag willen we weer naar huis vertrekken. Dit geeft echter enige oponthoudt als Ronald problemen heeft om met zijn auto en trailer de dijk op te komen. Natuurlijk komt dit ook weer goed en met een prima gevoel en gloeiende koppen vertrekken we weer huiswaarts.

Waarom nog meedoen aan ganzentellingen....?

Gerard Ouweneel

Men behoefde niet over occulte gaven te beschikken om te voorspellen dat de deining over de vogeltellingen eraan stond te komen. Binnen kort tijdsbestek deden zich gebeurtenissen voor die (ganzen)tellers aan het denken zette: mislukken van het ganzenopvangbeleid, de komst van een natuuronvriendelijk kabinet, handhaving afschotbeleid van zomerganzen in Zuid-Holland en dan, op streekniveau, misnoegen rond de gang van zaken in het Oude Land van Strijen.

Het begon met de erkenning dat het ganzenopvangbeleid dat enkele jaren geleden met ophef werd gelanceerd, was mislukt. Vogelaars die gewend zijn in het veld 's winters naar ganzen te kijken, stonden van die mededeling niet paf -- ganzen zijn geen robots die zich laten dirigeren door achter (Haagse) burelen opgestelde bedieningspanelen. Kort na de bekentenis inzake het faillissement van het ganzenopvangbeleid, trad een kabinet aan dat aankondigde door vorige regeringen gedane toezeggingen en plannen over natuurbescherming en natuurontwikkeling, aan de laars te zullen lappen. De gevolgen van die omineuze mededeling zijn regionaal, nationaal en internationaal dermate veelomvattend, dat met de inventarisatie, enige tijd zal zijn gemoeid. Geen wonder dat o.a. degenen die tijdens het winterhalfjaar iedere maand een dag vrijmaken om ganzen en andere vogelsoorten te tellen, beide Haagse kennisgevingen koppelden. Bij de Zuid-Hollandse tellers steeg de achterdocht verder toen de Provincie Zuid-Holland in november 2010 bekendmaakte door te gaan met de inperking van de populatie zomerganzen naar een 'aanvaardbaar' niveau. En dan kwam er voor leden van het Hoeksche Waardse telteam de frustratie bij dat op één van de teldata in hun gebied het Oude Land van Strijen zoveel verstoring was, dat ze op de bewuste zaterdag telkens opnieuw konden beginnen. 'Waar zijn we eigenlijk mee bezig?' vroegen ze zich af. Niet onbegrijpelijk, want een telteam moet veel optimisme onder de blouse hebben om in een groot telgebied, waarin zo'n 40.000 vogelindividuen bijeen te sprokkelen zijn, tijdens een teldag steeds opnieuw met de klus te moeten beginnen omdat jachtactiviteiten, sportvliegtuigjes en recreanten de vogels opjagen, waarna ze zich naar reeds getelde stroken begeven. En dat in een Natura 2000 terrein, ganzenopvanggebied, stiltegebied en nog andere kwalificaties die het Oude Land van Strijen terecht in de wacht sleepte. Dat overigens vooral dankzij eerdere tellingen!

Vogeltellers zijn vogelbeschermers

Zullen er bij het vrijwilligerskorps dat voor SOVON-vogelonderzoek erop uittrekt vogelaars zijn die dat om andere redenen doen dan vogels te beschermen? Indien die er zijn, dan stellig niet veel. Vogelaars haken in op SOVON-projecten omdat ze verwachten dat hun vogels er beter van worden – of hun bestaansvoorwaarden niet verder verslechteren – dan wel in de hoop dat de gebieden waarin ze vaak en veel van vogels genieten een beschermd status verkrijgen en ze via onderzoeksresultaten willen aantonen dat die terreinen waardevol zijn.

Chapeau voor de wijze waarop SOVON de afgelopen dertig jaar de continuïteit in het systematische vogelonderzoek wist te verzekeren. En ook hulde voor de wijze waarop de organisatie een schare van zeven à achtduizend geëngageerde vrijwilligers onafgebroken in het veld weet te houden, nota bene vogelaars, soms superindividualisten en niet altijd een mensensoort dat zich gemakkelijk schikt. Deels veranderden de onderzoeken van karakter. Om over een groeiend team medewerkers te kunnen beschikken, moest SOVON de markt op, een markt die groeide door een terugtrekkende overheid en nieuwe wettelijke voorschriften, zoals de Milieu Effect Rapportage, de MER.

Ganzentellingen

Een van de taken die bij SOVON belandde waren de ganzentellingen, een activiteit die elkaar opvolgende overheidsinstellingen vanaf rond 1960 organiseerden. Ik haakte in najaar 1962, ergo volgend jaar een gouden jubileum. De door Zuid-Holland gewenste wintervogeltellingen voert SOVON uit, die deze combineert met de landelijke watervogeltellingen. Vandaar dat de in Zuid-Holland actieve tellers bij hun maandelijks pakket twee rapporten ontvangen, eentje met de resultaten

van de vorige teldatum inzake de watervogeltellingen over heel Nederland en voorts een nieuwsbrief met het resultaat van het Project Monitoring Wintervogels Zuid-Holland, de officiële naam van het onderzoek.

Dat ging prima, tot het bestand van ‘zomerganzen’ zodanig groeide dat de agrarische sector ging klagen en later ook natuurbeschermers de wenkbrauwen fronsten. Korthedshalve hier de term ‘zomerganzen’, zij het dat die aanduiding tekortschiet. Het gaat om hier broedende ganzen en een aanzienlijk kwantum niet broedende overzomeraars. Bovendien staat vast dat van het contingent zomerganzen, de meeste het jaar rond binnen de grenzen blijven. Toen de agrariërs/jagers in het Provinciehuis stampij gingen maken over oogstschade, wilde Zuid-Holland natuurlijk aantallen kunnen raadplegen. Daarvoor werd weer een beroep gedaan op SOVON, zij het dat ook de jagers wilden gaan tellen. Over en weer waren er achterdochtige beschuldigingen dat de jagers te royaal zouden tellen en de SOVON-tellers te krap. Beide clubs zouden daarvoor hun redenen hebben. Het kwam tot een suggestie jagers en SOVON-tellers samen op pad te laten gaan. Omdat Zuid-Holland al was overgegaan tot het verstrekken van afschotvergunningen, permissies waarvan grif gebruik werd gemaakt, vreesde SOVON dat bij een verzoek samen met jagers gaan tellen, haar team vrijwilligers er de brui aan zou geven. SOVON nodigde de Zuid-Hollandse vogelwerkgroepen uit voor hearings over een eventueel samenwerkingsverband. Hoewel de reacties verschilden van ‘wij werken al lang samen met jagers’ tot volstreekte afwijzing met daaraan gekoppeld ultimatum, werd die samenwerking afgeblazen. De tellingen in Zuid-Holland vinden nu plaats door teams bestaande uit jagers, terreinbeherende organisaties, soms aangevuld met eigen mensen van SOVON en tellers op uitnodiging. Daarvan was ik er eentje, op verzoek van jagers. Deze wilden weten hoe ik telde, maar natuurlijk was een tweede reden om te tonen hoe professioneel ze opereerden, compleet met auto’s, boten, op elkaar aansluitende telgebieden en onderlinge contacten met mobieltjes. Dat was op 17 juli 2010. Op die datum kwamen voor de Hoeksche Waard 22.700 ganzen uit de bus. Op de telling van het team waarmee ik optrok, was niets aan te merken.

Pijnpunten

Ons nu verder beperkend tot het Noordelijk Deltagebied waarin voor de ganzen de Hoeksche Waard een centrale plaats inneemt, zien wij dat voor de opgesomde pijnpunten onze streek haar partij meeblaast. Alom is bekend dat er ’s zomers ganzen worden omgelegd, al jarenlang. En ook dat het om een behoorlijk aantal gaat. Hoeveel precies blijft duister, maar voor 2010 hoorde ik een aantal mompelen van 45.000 stuks voor de hele provincie. Als dat aantal correct is, dan is dat schokkend. Binnen onze vogelwerkgroep en trouwens ook binnen de collega-clubs variëren de meningen van ‘is er dan geen andere oplossing?’ tot furieuze afwijzingen. Om deze reden komt de kwestie zelden op de agenda’s van vogelwerkgroep-vergaderingen. Men kent elkaars standpunten en weet dat deze soms onoverbrugbaar zijn. Maar wel meen ik te signaleren dat degenen die in onze streek hun ogen buiten de kost geven, zich steeds meer afvragen hoe het met de zomerganzen verder moet, niet alleen voor de boeren, maar ook voor de algehele ecologie en daaraan verbonden biodiversiteit. Want gelet op alle krekplannen waaraan ik in de Hoeksche Waard zie graven, wordt het areaal aan geschikt broedterrein voor ganzen alleen maar groter.

Hoe dan ook, de variatie in standpunten kwam zonneklaar tot uitdrukking in de lawine mails die rond de jaarwisseling heen en weer ging tussen de Zuid-Hollandse vogelclubs. Degenen die het afschieten van zomerganzen afwijzen – en dat trouwens doen voor iedere vorm van jacht – verdienen respect. Maar hoe dan verder? Is het niet (te) gemakkelijk om te stellen ‘geen maatregelen’ en zich dan verder van de kwestie af te wenden? Eén van de emailers stelde ‘gewoon gedogen en schade uitbetalen, zou ik zeggen’. Tja...! Maar tussen die mening en het huidige politieke klimaat in Den Haag gaapt wel een afgrond. En de vraag is of thans het ganzenbeleid er bij gebaat is om onwrikbare, ver van de politieke realiteit verwijderde standpunten in te nemen. Want in dit land zijn ganzen een politiek issue. Een ander riep SOVON op Zuid-Holland ervan te overtuigen dat het afschieten van ganzen geen oplossing biedt. In een van haar rapporten zet SOVON inderdaad vraagtekens bij deze oplossing, maar verder gaat men niet en kunnen ze ook niet gaan. SOVON levert gegevens aan, op basis waarvan de politiek tot besluiten uitvoert – althans zulks behoort te doen. Te betreuren was dat al bij aanvang van de emailwisseling een discussiedeelnemers stelde dat als protest tegen het provinciale Faunabeheerplan inzake zomerganzen, de vogelwacht waarvan hij deel uitmaakt, overwoog met het stoppen van

doorgeven van de resultaten van de wintertellingen. Dat statement verlegde de discussie naar een ander onderwerp dan waar het om ging: de zomerganzen.

SOVON

Gelukkig waren er vogelwerkgroepen die beseften dat het stoppen met inzenden van de resultaten van de wintertellingen voor de ganzen heilloos is. Sander Elzerman verwoordde dat prima, o.a. door te stellen dat indien ganzentellers stoppen, ze met die beslissing 'in eigen voet schieten'. Om allerlei redenen van locale, nationale en internationale aard zal Den Haag toch over ganzentellingen willen en moeten beschikken. Stel dat het vrijwilligers-telkorps dat SOVON op de been heeft gebracht er de brui aan gaat geven, dan is niet moeilijk te bedenken wie zich dan bereid verklaren te gaan tellen. De jagers. Willen we dat?

Jammer dat SOVON er niet in slaagt de vacature van districtscoördinator voor Zuid-Holland Zuid in te vullen. Die post blijft te lang onbezet en het bovenkomende ongenoegen heeft wellicht mede te maken met een daardoor lossere wordende band. Er is meer. SOVON biedt haar vrijwilligers de mogelijkheid om als teller/inventariseerder aan te geven of het resultaat mag worden gebruikt voor extern gebruik, voor welk onderzoek dan ook.. Maar weet de vrijwilliger altijd voor welk doel hij of zij bezig is? Stel dat Den Haag op dit moment in de weer is met het bedenken van een nieuw beleid voor winterganzen. Dan zullen daarbij de SOVON-tellingen op tafel komen en dat zijn per definitie de resultaten over voorbije jaren, zodat alsdan de teller toch meewerkte aan een ganzenbeleid dat hem niet aanstaat. Om te voorkomen dat tellers zichzelf niet gaan beschouwen als 'telvee' (ook een term die ik las), zou het goed zijn dat in ieder geval de medewerkers aan de ganzentellingen openheid krijgen over hetgeen in Den Haag wordt bedisseld, zowel ten aanzien van de provincie als van het departement.

Bijvoorbeeld hoeveel ganzen worden er nu werkelijk iedere zomer geschoten in Zuid-Holland? Of hoe kwamen de omvang van de broedbestanden tot stand waarnaar Zuid-Holland gaat streven? Hebben degenen die er maandelijks vrijwillig en om niet op uittrekken om te tellen, geen recht op antwoord op zulke vragen? Mij dunkt van wel, want anders gaat de term monddood telvee zeker op.

Tot slot, zolang het gaat om handhaving van het afschot van zomerganzen, ben ik geen voorstander die gang van zaken 'te straffen' met het achterhouden van de gegevens van de wintertellingen. Het zijn verschillende issues, ook al weten we dat de zomerganzen veelal ook winterganzen zijn. Anders wordt het indien Den Haag de mouwen gaat opstropen om ook voor winterganzen quota uit te vaardigen. Daarvoor is zeker waakzaamheid geboden. Want van een kabinet dat schouderophalend omgaat met natuurbelangen, is nog meer onheil te verwachten.

Literatuur

- Eygenraam, J.A. 1962. *Periodieke waterwildtellingen. Het Vogeljaar 10: 380-384.*
- Van der Jeugd H.P., Voslamer, B., van Turnhout C., Sierdsema, H. Feige, N., Nienhuis, J. & Koffijberg, H. 2006. *Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? SOVON-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.*
- Van der Jeugd, H.P. & de Boer, V. 2006. *Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2006/12. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.*

Aankondiging negende HWL-vogeldag op 20 augustus 2011

Martin Benard

In het jaar 2011 staat alweer de negende HWL-vogeldag in de planning. Dit keer is een datum geprikt aan het einde van de zomer, namelijk op 20 augustus. Hopelijk kunnen we met aangenaam weer nagenieten van de zomer met veel steltloper trek, visarenden en de laatste zomerzangvogels. Het volgend jaar willen we dan naar een datum midden oktober, een hoogtepunt voor veel trekvogels. De spelregels zijn terug te vinden in In Vogelvlucht van maart 2010.

Het dagschema ziet er als volgt uit:

07:00 Start vogeldag vanaf het NLC (of elders indien gewenst, laat dat even weten).

13:30 Afmelden, inleveren tellijsten en gezellig samenzijn in Klein Profijt.

14:00 Puntentelling vogellijsten / uitslag.

Aanmelden kan bij ondergetekende per e-mail (mbenard@live.nl) of telefoon (0186-692834). Iedereen is welkom. Het is ook een uitgelezen dag om introducés mee te laten genieten van de vogelrijkdom van de Hoeksche Waard. De dag verloopt altijd in relaxte en bovenal supergezellige sfeer. Liefst enkele weken van te voren aanmelden, maar last-minute deelnemers zijn ook van harte welkom.

Dag Peterson, wildlife artist uit Zweden, exposeert in de Hoeksche Waard

Janus Verkerk

In het complex van Multi-B-Farming van de familie Bouwmeester aan de Oudendijk 12 te Strijen vind binnenkort een unieke gebeurtenis plaats. De beroemde meester vogelschilder en vriend van de familie Bouwmeester Dag Peterson exposeert hier dan 70 van zijn werken in olieverf, aquarel, gouache, lithografie en giclée alsmede door hem geschreven en geïllustreerde boeken. Voorts zullen sculpturen te zien zijn van Lolke van der Blij, Jaap Deelder en Anton Geerlings. Kortom, een spectaculaire en verrassende tentoonstelling als je van vogelkunst houdt. Dit alles in een weergaloz ambience met uitzicht op broedende Grutto's en Kieviten. De expositie is te bezoeken op 27 maart, 2, 3, 9 en 10 april tussen 13 en 16 uur. Laat deze bijzondere kans niet aan je voorbij gaan!

Verslag najaarsvergadering Vogelwerkgroep Hoeksche Waard d.d. 28 oktober 2010

Peter de Barse

Goede opkomst: 44 vogelwerkgroepleden

Verwijzingen naar In Vogelvlucht betreft nummer 23 van oktober 2010

Opening

Janus heeft iedereen van harte welkom en opent de voorjaarsvergadering. Speciaal welkom voor de volgende personen die de vergadering voor het eerst bijwonen: Remco Zielstra, Ad Groeneveld, Jaap Schelling, Remco van Beesd, Aad van den Oven en Ingrid Verbiest.

Mededelingen

Frank van Gessele heeft een deskundig en uitgebreid rapport geschreven over de vogels in Oud-Beijerland genaamd 'Tooinflooters en Zwaovelties'. Op maandagavond 8 november geeft Frank hierover een lezing in Klein Profijt. Het rapport ligt aldaar ook ter inzage.

Van de hand van Gerard Ouweneel is het boek 'Vogelvrij en 70 andere vlerkenstreken' met prachtige illustraties van Elwin van der Kolk verschenen. Het boek is zeer aan te bevelen, ook doordat er veel herkenning zal zijn!

Van het Sovon zijn een tiental topografische atlassen verkregen. Belangstellenden die deze atlas nog niet hebben en deze ook functioneel gaan gebruiken mogen er één ophalen in de pauze.

Op 27 november 2010 is de jaarlijks Sovondag, ditmaal op een andere locatie, namelijk de Radboud universiteit te Nijmegen.

Op 8 januari 2011 vindt de traditionele Delta excursie plaats. Een jaar geleden met bijzonder fraaie waarnemingen. Op 8 januari om 9.00 uur verzamelen aan de Rijkshaven te Numansdorp.

Op 15 januari 2011 start de jaarlijkse HW dekkende roofvogeltelling. Na de pauze kunnen de formulieren daarvoor worden opgehaald.

Graag een applaus voor Henk Bunjes die elke keer er voor zorgt dat we tijdens de VWG bijeenkomsten niets te kort komen!

Enkele broedvogelsoorten Hoeksche Waard

Steenuil: In het voorjaar uitgebreid onderzoek naar gedaan. Er was uitval door de koude winter maar op plekken waar ze al jaren niet meer voorkwamen weer aangetroffen. Wederom zijn 26 territoria vastgesteld. In 4 km-hokken waren 2 territoria vastgesteld. In IV23 heeft Janus een artikel over de inventarisatie van steenuilen geschreven.

Kerkuil: In totaal 11 paren, waarvan 3 paren met en tweede broedsel. Dick van Houwelingen is erg actief geweest met het maken en hangen van nestkasten. Er zijn vele jongen geringd. Een opmerkelijk verhaal is een broedgeval in een woonhuis midden in Puttershoek. Een schoorsteen was door het kerkuilenpaar uitgekozen als locatie om jongen groot te brengen. Er waren drie jongen. Eén avontuurlijk jong was uit de schoorsteen gevallen. Na een opknapbeurt bij Karel Schot is deze terug in de schoorsteen gezet. De onfortuinlijke jonge vogel is wederom gevallen met dit maal een fatale afloop. De twee anderen hebben het wel gered. Gemeld moest worden dat het de eerste maal is geweest dat er meer broedparen in Oost zitten, namelijk 8, tegenover 3 in West, waarvan akte!

Ijsvogel: Door de koude winters een gevoelige klap gehad. In 2008 24 broedparen, in 2009 gehalveerd tot 12 en in 2010 slechts 7 broedparen. Deze zaten bij het Grootte Gat, Heinenoordtunnel, Geertruide Agaath, Kuipersveer, Groot Koninkrijk, Strijensas en de Esscheplaat.

Boomklever: In 2009 het eerste broedgeval in de HW in het Hof van Moerkerken. Aldaar in 2010 wederom een broedpaar, maar een tweede broedgeval is vastgesteld in de oude eendenkooi van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.

Zwartkopmeeuw: 2 broedparen op het eilandje in de Oeverlanden Hollandsch Diep (voormalige APL-polder).

Slechtvalk: Wederom succesvol in de hoogspanningsmast aan het Haringvliet. Er waren twee pogingen aan de Zinkweg en in de Bonaventura.

Kleine mantelmeeuw: Arie en Leen melden dat 1 ex. gebroed heeft in het Oudeland van Strijen. Een nieuwe broedvogelsoort voor de HW.

Boompieper: Een boompieper heeft tot eind april continue zangvluchten gemaakt aan de oostkant van de ABH. Een soort die mogelijk aan het oprukken is.

Huis- en oeverzwaluwen 2010

Jan Pieter doet op zijn inmiddels befaamde wijze verslag van de resultaten van de tellingen van het afgelopen seizoen. Jan Pieter complimenteert de VWG met het tijdig aanleveren van alle telgegevens, want op de vrijwilligersdag van 25 september jl waren alle formulieren binnen. Omdat Jan Pieter daar

zo bovenop zit mocht hij een vorkje meeprikken! Met groot enthousiasme weet Jan Pieter te vertellen dat de uitkomst uniek is. Er zijn 10% meer huiszwaluwnesten geteld, namelijk 1342, dan in 2009 en sinds 1994 is nooit meer zo'n hoge score bereikt! Dat stimuleert natuurlijk! Het verslag zal worden uitgereikt, maar bevat uitsluitend een opsomming van cijfers, want ondanks de eerder oproep zijn er nauwelijks teksten aangeleverd over bijzonderheden.

In 2010 zijn 756 oeverzwaluwnesten gesteld! De in 2009 verlaten broedheuvel in de Oeverlanden (in 2008 goed voor 623 nesten) is gelukkig in 2010 herontdekt met 575 nesten. Een nieuwe locatie bij Puttershoek was goed voor 121 nesten.

Muskusrattenoverleg

Dick van Houwelingen doet verslag van het overleg met de muskusrattenbestrijder Joop Leeuwes op 2 juni 2010. Deze man stond tegenover een leger van natuurbeschermers van alle denkbare natuurorganisaties waaronder het HWL. Er is vooral gesproken over het gebruik van quads wat veel onrust veroorzaakt en waardoor rietranden beschadigd worden. In BMP gebieden zal in het komende seizoen dit vervoermiddel niet worden ingezet indien daar vogelsoorten zitten die kwetsbaar zijn. Hans Westerlaken heeft een lijst van kwetsbare vogelsoorten gemaakt. Dick zal deze aan ons mailen. Graag aan Hans en/of Dick melden als je ziet dat door de rattenbestrijding verstoring plaatsvindt. Dit zal in een volgend overleg worden meegenomen.

Weidevogels

Marianne van der Waal doet verslag van de resultaten van de weidevogelbescherming in het oostelijk deel van de HW. Marianne complimenteert eerst Dick die ervoor heeft gezorgd dat er een actieve groep is van 20 mensen die hieraan mee doen! Er doen inmiddels 27 bedrijven mee en 999 ha wordt beschermd! Marianne geeft aan signalen te ontvangen dat het inmiddels een verloren zaak is gezien de achteruitgang van weidevogels, maar vraagt zich terecht af hoe de staat zou zijn als er niet aan weidevogelbescherming wordt gedaan.

De term weidevogels is in de HW verwarrend aan het worden, want tussen de 90 en 95% van de beschermde nesten zijn aangetroffen op akkerland! En in 2010 zijn in Puttershoek zelfs 3 grutto nesten op akkerland aangetroffen!

Wat cijfers: er zijn 200 nesten (16x grutto, 24x scholekster, 155x Kievit en 5x kleine plevier!!!) beschermd, waarvan er 174 zijn uitgekomen. Dit betekent een relatief lage predatie doordat het akkerland waarschijnlijk meer bescherming biedt tegen predatoren. De 5 kleine pleviernesten zijn natuurlijk een hoogtepunt. Alle 5 nesten zijn ook uitgekomen, waarvan 1 nest nadat het is verlegd. Het seizoen kwam laat op gang door de nattigheid en koude in mei, maar half mei zijn nog vele Kieviten en ook grutto's begonnen. Door de late start kwamen de jongen in gevaar door de maaidatum van 15 juni, wanneer zelfs gemaaid moet worden vanwege het distelbesluit. De weidevogelbeschermers hebben daarom ook hun best gedaan om jongen tijdens het maaien tijdig te verjagen naar nog niet gemaaide percelen, ook in natuurgebieden. Jan van Westen ging daarin zover dat hij zich voor een trekker heeft gegooid om te voorkomen dat zijn pullen om zouden komen!

Het subsidiebeleid wordt aangepast en zal zich richten op uitsluitend gebieden met potentie en er zal meer aandacht worden besteed aan de bescherming van de pullen. Onze mensen hebben daar dus al een mooie voorzet voor gegeven! Communicatie met de boeren is essentieel. Als het wat stroef verloopt wordt Marianne ingezet waarna de desbetreffende boer vooruit loopt in het beschermen. Inmiddels komt er een tekort aan vrijwilligers, omdat steeds meer boeren mee willen doen.

Bruine kiekendieven in de Hoeksche Waard en op Tiengemeten

Gerard Ouweneel bedankt een ieder die meldingen heeft aangedragen in het kader van Het Jaar van de Bruine Kiekendief. In IV23 heeft Gerard hiervan uitgebreid verslag gedaan. De oproep van Gerard bleek in eerste instantie te summier te zijn geweest m.b.t. de exacte plaatsbepaling, waardoor Gerard de krekens in het westelijk deel van de HW goed heeft leren kennen. Inclusief de 12 territoria op Tiengemeten zijn er 46 territoria vastgesteld en dan te bedenken dat bij Sovon de HW als een witte

vlek bekend stond voor wat betreft de bruine kieken. Dat is hiermee dus rechtgezet. De positieve invloed van het krekbeheer is door het succes van deze prachtvogel wel vast komen te staan.

Akkervogels

Janus heeft tijdens de voorjaarsvergadering hierover al verslag gedaan. Het project gaat verder en zal worden uitgebreid. Er zullen in de HW twee proefprojecten van start gaan. Bredere randen van 6 meter met water er tussen en in de winter blijven de randen staan (in tegenstelling tot wat nu maar al te vaak gebeurt dat de randen vroegtijdig worden gemaaid).

Deze twee proefpercelen worden vergeleken met akkers zonder bloemenranden. Dit onderzoek gaat vrijwilligerswerk te buiten en behoeft een professionele aanpak. Er is geld voor beschikbaar. Janus houdt het onderzoek wel liefst dichtbij in eigen gelederen. Daarom is Sander Elzerman (ecoloog en bekend binnen de VWG door o.a. zijn indrukwekkende lezing over de trek van purperreigers) gevraagd een offerte te maken. Dit heeft Sander inmiddels gedaan en de offerte ligt momenteel ter beoordeling bij de subsidieverstrekking. De locaties zijn overigens nog niet bekend. Johan Dam van Stichting Rietgors is erg betrokken bij dit project. Een zeer waardevolle samenwerking met de agrariërs van onze streek.

In Vogelvlucht

Martin Benard kon helaas niet komen door plotselinge gezondheidsklachten. Een gedrukt exemplaar ligt klaar voor de regiocoördinatoren. Digitaal inclusief bijlagen zal IV23 spoedig worden rond gemaild.

Rondvraag

Martin Mollet geeft aan het toch jammer te vinden dat de vogelwaarnemingen rechtstreeks naar waarneming.nl gaan en dat geen aanvullende opmerkingen kunnen worden gemaakt. Er bestaan hier verschillende meningen over. Over een jaar zal worden besproken hoe de ervaringen en meningen dan zijn.

Frank geeft aan dat ten behoeve van het broedvogeloverzicht nog niet alle gegevens binnen zijn. Peter doet een oproep aan alle coördinatoren dit spoedig te doen.

Dick van Houwelingen laat een prachtige nestkast voor de steenuil zien, waarvan hij er 10 heeft gemaakt van de gift van Els van Gelder. Eerder is al besproken hoe effectief dit is.

Na de pauze

Martin Mollet geeft na de pauze een prachtige lezing over de broedsuccessen van de roofvogels in de oostelijke helft van de HW. De website van de roofvogelgroep is waarschijnlijk bij een ieder bekend, maar wil je er nog eens van genieten, kijk dan op www.roofvogels-hw.nl